

Анегдоте.

Из живота знаменитих људи.

Чувени певач Карузо волео је свирање на флаути. Због тога је и сам почео учити и веровао да ће бити уметник на флаути.

Једног дана, баш када се вежбао, дође један човек и понуди да му прода један савршено добар фонограф.

Карузо се бранио, али је трговац навaљивао:

— Најзад, — рече он — можете сами наместити цилиндре, свирати или певати пред апаратом, и тако ћете моћи после сами себе да слушате и да уживате у својој уметности.

Карузо, попуштајући, зажеле да одсвира једну песму пред апаратом. Када је све било готово, трговац пусти апарат да понови свирање Карузово.

— Зар сам ја то свирао? — повика Карузо, чим је чуо прве звуке.

— Да, господине.

— Ја, лично? Баш овако сам ја свирао?

— Сасвим тако, господине. Онда: ви купујете фонограф?

— Не, не! — прекиде га Карузо. — Ја вам продајем своју флауту.

Тако је славни тенориста оставио инструменталну музику за увек.

* * *

Отац драматичара Лабиша држао је бакалницу у Паризу 1815. године. Наполеон је био на Елби, када чика-Лабиш рече својој жени:

— Сањао сам да се Наполон вратио у Париз.

— Шта је то тако необично?

— Има нешто. Шећер је сада по ниској цени, ако се цар врати онда настаје стари систем, шећер ће поскупети и ко га има зарадиће злато.

И Лабиш је одмах почео куповати шећер. Месец дана доцније Наполеон се одиста врати у Француску и килограм шећера се плаћао по 20 франака.

Тај трговачки дух прешао је са оца на сина. Вешти драмски писац био је у првоме реду трговац, само његова роба није била шећер, већ позоришни комад.

*

Позив на ручак.

Ево како се неко врло галатно може позвати на ручак.

— Реците ми, господине, — рече једна дама — да ли сте идуће недеље слободни у подне?

— Био сам, госпођо, више нисам, пошто сте ме изволели позвати.

*

А други пут?

— Ох — узвикну један вереник у сентименталном заносу, — први пут када ме будете обманули, ја ћу се убити пред вашим ногама!

— А други пут? — упита савремена вереница.

*

Нова служавка.

— Слушајте, Луйза, данас ће се кувати обичан купус са говеђим месом.

— Не може, госпођо!

— Зашто?

— Ја то не волим.

*

Још неколико комплета сензационог романа из недавне прошлости, који је изишао у 22 брошуре са 20 слика и био разграбљен

„Злочинци на престолу“

у самој ствари низ истинитих доживљаја чланова дома Хабсбурговаца, чија је публикација изазвала највећу сензацију, може се добити по цени од

Динара 10·— по комплету

по избору ћирилицом или латиницом, ако се новац пошаље унапред на администрацију

„Илустрованог Листа“, Београд.

Još nekoliko kompleta senzacionog romana iz nedavne prošlosti, koji je izišao u 22 brošure sa 20 slika i bio razgrabljen

„Zločinci na prestolu“

u samoj stvari niz istinitih doživljaja članova doma Habsburgovaca, čija je publikacija izazvala najveću senzaciju, može se dobiti po ceni od

Dinara 10·— po kompletu

po izboru ćirilicom ili latinicom, ako se novac pošalje unapred na administraciju

„Ilustrovanog Lista“, Beograd.

Власник и одговорни уредник за штампарију и лист Иван Зрнић, Београд, Краљевска улица 22, Телефон број 1751.

Појединн број 1·— динар. Поштарина плаћена. Појединн број 1·— динар.

ЗАБАВНИК

Илустрованог Листа

Независан породично-забавни лист. Уређује одбор. Излази сваке суботе.

Број 12. Београд, 25. III. 1922. Година I.

Лина.

Романтичне исповести.

Ксавије Л'Местр.

Грозничава ока, стежући чело које му је горело Густав поче своју причу:

— Хоћеш да знаш зашто сам остао хладан јуче увече под топлим пољупцима те дражесне жене коју зову Жани Динар! Хоћеш да знаш како ја похотљив човек, човек врео, нервно до крајности осетљив, могадох да се одупирем загрљајима те сирене?

То је једна тајна коју сам хтео закопати на дну мога срца. Открићу је теби јер си ми пријатељ, мој најбољи пријатељ. Све ћу ти рећи јер је твоје срце невино и хоћу да те сачувам од сваке опасности. Ти ниси никада волео, тим боље, никада немој ни волети. Ја сам био доста луд да љубим и због тога имам овде на срцу рану коју ни време неће успети да залечи.

* * *

Ако се икада једнога дана најеш немоћан пред чарима какве жене, ако икада подлегнеш, потруди се да та жена не буде девојка.

Људи су изговарали велике речи: говорили су о открићу, говорили су о враћању изгубљених права! — Љубав чисти све! узвикивало се. Стара истрцана ствар коју је Госпођа с Камелијама могла претварати у аксиому.

Девојка, од када заслужује то име, има, по несрећи, потајну жељу за блатом. Једном ли се ваљала у потоку, скотрљаће се опет у њ, и поред свих напора понеких људи које би они учинили да је одрже изнад тог блата, у које се она најчешће вољно пушта да пада. Видиш живот је неваљао, — дубока провалија са стрмим странама. Многе жене у њу падају, али ниједна из ње не излази.

Сиђе ли и љубав, да извуче макоју од њих, под тешким теретом се ломе њена крила, и она чами у блату са оном коју је хтела из блата да извуче. Имај слободно срце, пријатељу. Под тим само условом имаћеш га јако. Кад материја виче, узбуђује се, кад животиња риче... узми једну жену, макоју, која прва наиђе, само да је од меса и да ти она може дати оно што са златом у рукама тражиш од ње, али за Бога! не љуби само једну једину од њих јер ниједна од њих не заслужује узвишену љубав.

* * *

Густав застаде, испразни једним гутљајем своју чашу па настави:

— Пре годину дана пролазио сам Луксенбуршким парком: ноћ почињаше да се спушта и људи хтедоше да затварају врата. Задоцнела, на једној клупи, сасвим сама, једна девојка, скоро дете, плакаше.

Једва осамнаест година, сасвим плава, бејаше тако мила у својој црној хаљиници, а изгледаше да је мучи каква страшна туга, да сам се преко воље готово зауставио исто толико из сажаљења колико и из радозналости. Она, као молећи ме, подиже на мене своја два плава ока каква би човек могао само уснити, и која сузама потопљена изгледаху још дража. — Седох крај њеи узех њене мале ручице у своје; оне су горе.

Тада ми у причи, испрекиданој јецањем, рече своју несрећу: Никада није познала своју мајку. Живот њен са оцем који бејаше потготову увек пијан и женом са којом њен отац живљаше, бејаше неиздржљив. Тучена и кињена сваки дан утекла је из очевог дома да би отишла једноме студенту који је сажаљеваше.

Без бриге, заборављајући прошлост, не мислећи на будућност, живела је код њега годину дана готово срећна. Њен љубавник бејаше млад, леп дечко, али силнога и мрачнога карактера. Без икаквога повода веома су се често срдили једно на друго, али је она увек опраштала његовој суровости, коју је он испољавао према њој, само зато што га је из дна срца обожавала.

Једне вечери кад се враћала своме љубавнику, вратарка видећи је да пролази гадно се смејала. Собица бејаше празна, и неколико речи које је студент оставио извештавале су

сироту Лину да више не рачуна на његову заштиту. Он је по свршеним студијама отишао у провинцију. И ништа ... Ниједне речи жаљења, чак ни опроштајни пољубац.

Завој садржаваше само 100 франака.

И данас од тих стотину франака нема више ништа. Без преноћишта, без пријатеља, требаше јој сиротици, ако хоће да живи, да продаје своје тело за комад хлеба.

Био сам сасвим узбуђен. Устао сам и понудио јој своју руку коју она прими, и пошто је ноћ сасвим пала она пође к мени.

И ту ми се појави у свом сјају најоригиналније лепоте. Сутон је спречавао да јој се дивим под мрачним алејама Луксенбурга. Све појединости њених финих и правилних црта, нос са ноздрвама покретним и сасвим ружичастим, бела кожа коју је слатко додирнути као сатен, грло створено за дивљење, уста мала за обожавање, и божанска мала рупица насред браде која као да је била истинско гнездо пољубаца. А када се осмејкиваше између две ружичасте усне блистаху тридесет и два зуба, тридесет и два зрна сјајног бисера. Поред тога ножице мале као у какве кинескиње а руке нежне и меке као у какве краљице.

Да ли да ти признам? Њена безазленост, наивно поверење са којим ми се предала сасвим без устезања, очараше ме. Осећао сам да је већ волим, и стидео сам се да се користим немаром у коме се моја штићеница налазила.

— Дете моје, рекох јој, дирнула ме је прича ваше несреће! Ево за данас моје постеље а сутра ћу вам наћи собу. Она баци на мене дуг поглед захвалности у коме веровах, међутим, да читам мало неспокојство.

— Ја ћу, додадох ја, да радим а после ћу се одморити на свом дивану. Њене очи ми рекоше „хвала“, затим полако, она поче да се свлачи. Јако руменило је обли по челу. Ја окретох главу.

Када је била у постељи и кад сам видео њене дуге косе расплетене једним јогунастим покретом, да падају у плавим таласима по њеним белим плећима, бацих се и спустих на њен врат дуг пољубац... Јецај је угуши у њеноме грлу, она се згрчи под покривачем: ја се зауставих. Моја смерна љубав је чињаше срамежљивом, поново је поправљаше, као девојаштво.

* * *

Сутрадан сместих је у собу суседној мојој, а која тада беше случајно незаузета. Свакога јутра дизала се је рано и лупала на моја врата. Грлио сам је, и док сам увијен у своју домаћу хаљину прочитавао своје уџбенике, она је седећи на прозору везла или шила одело које јој је било најпотребније.

Толико пута упирући поглед у њене танане прстиће посматрао сам је како боде иглом, или савија свој штоф, или сам је још више слушао кад пева својим свежим гласом Мизетину песму, једину коју је знала.

Ах! за мене она је била све! Она бејаше Мизета; она бејаше Мими. Те драге јунакиње које је Мирже славио нађох све у томе детету, са њиховим фантазијама и страстима, са њиховим манама, али тако исто и са њиховим нежностима и њиховом дубоком љубављу. Сто пута хтедох да се дигнем, да покријем пољупцима коврџице њене плаве косе које се гужваху на њеноме потиљку, затим да је стежем у своје руке... и сто пута се уздржах!

Задржавао ме је страх, да Лина не види у мојим поступцима средство да се наплатим за услуге које јој чиним. Хтео сам да оставим њено срце да говори а не њена захвалност. Чеках! то је трајало петнаест дана.

... Она дође једног дана код мене црвених и уплаканих очију, седе на моја колена и затим са својом плавом главом на моме рамену, са заљубљеним и склопљеним својим рукама око мога врата, упијајући у моје њене очи натопљене сузама:

— Густаве, рече ми она, ти си ме спасао од невоље, беде, смрти можда! Добро знаш да припадам теби, да сам твоја ствар, твоја својина. Зашто ништа не тражиш од мене? Ах! Добро видим, ти ме не волиш! Ја сам тако несрећна!

И заплака се... Овога пута нисам могао одолети, дохватих је, покрих је пољупцима, гутах је миловањима и од тога дана она више не остави моју собу.

Месеци који су наступили били су најсрећнији у моме животу.

Преко целе недеље сам радио, радостан, мирне душе под погледима Лине, а кад недеља дође одлетасмо обоје у шуму Медона или де Кламарт! Ах! вожење чуновима, ручкови у пољу, бербе јагода и лешника, шетње испод засенчених алеја. Све то видим у својој замисли, и срце ми крвави када помислим, да је све то изгубљено и да се никада више неће повратити.

Приходи ми дозвољаваху да раскошно живим: нашој срећи ништа не недостајаше; мишљах да ће она бити вечита.

Међутим дође време кад су песме постајале све ређе, често сам затицао Лину замишљену, наслоњену на балкон, остајући тако часовима, опијајући се шумом који долажаше са улице.

— Шта ти је, мала, изгледаш ми сасвим тужна?

— Али... није ми ништа, уверавам те, и пољубац ми затвори уста. Нисам приписивао никакву важност тој промени и на њу нисам више ни мислио.

Једне вечери вратих се кући... моја соба бејаше празна...

Лина је отишла, и на своме писаћем столу нађох ово неколико речи:

„Опрости ми, драги мој Густаве, изненадан одлазак. Пре или после морамо се растави ти. Тренутак раздвајања је исувише свиреп, више сам волела да га предухитрим. Хвала ти на твојој љубави; буди уверен да је никада нећу заборавити, али ја сам била сувише срећна са тобом а не заслужујем ту срећу!

Верујеш ли ми, да ми покаткад долази туга за другим... оним што ме је тукао! Зашто ме ти ниси тукао?!

Твоја Лина.“

Остао сам поражен под утицајем који ме је оборио... Толико сам је волео да сам хтео умрети... Увече сазнадох да је отишла са Жилом, хотелским момком; она данас станује на десној обали. Жил је љутит и знам да веома скупо купује његову заштиту. Он је можда туче!

Што се тиче мене једнако патим, али у дну мога срца дубока одвратност је заменила љубав и, ето зашто сам остао хладан јуче увече под топлим пољупцима те дражесне жене коју зову Жани Динар, ето зашто сам се опирао загрљајима те сирене која је гледала крај својих колена принчеве и светлости целога света! Превео М. К. М.

Нове Књиге.

Из Србије кнеза Милоша. — Г. Тихомир Р. Ђорђевић, наш познати историк, издвојио је из своје велике књиге о приликама под првом владом кнеза Милоша разне занимљиве појединости, које карактеришу тадањи културни живот, и штампао их у засебном делу под горњим насловом. Читајући ову књигу богату документима, човек добије лако представу о томе, како су живели наши најближи претци, пре једно сто година. Јер у овој књизи се нарочито говори о приликама од 1815.—1839. године. Г. Ђорђевић није овде реконструисао прошлост једном артистичком евокацијом, већ просто историским подацима од највећих ауторитета. Он се често позива на Вука Караџића, на стране путнике који су тада путовали кроз Србију и на неколико старих пријатеља наше земље, као др. Куниберта и др. Ко жели да позна живот по српским варошима и селима пре сто година (а то мора интересовати многе Србе) тај ће морати прочитати ову добру књигу. (Издање Геце Кона, Београд — 1922.)

Приповетке из Старе Србије. — Овде више није Србија Карађорђа, ни кнеза Милоша, већ се многе дирљиво испричане сцене одигравају у срцу Душанове Србије и тамо око Пећи, у земљи садањих комита, бомбаша и несрећних лица која вековима нису имала мира ни покоја. Ове су приповетке сада прештампане у засебно дело из часописа „Звезде“, где су излазиле пре турског рата, када дело ослобођења још није било изведено. Још и сада оне чувају у себи свежину и темпераменат, живе боје локалне, са којима су стварене некад. И читаће се. Многи ће их читати са уживањем. (Издање Геце Кона, Београд — 1922.)

Сифилис. — Једна књига о једноме злу. У последње време осетило се, да се мора приступити у што јачим мерама спречавању зла које наноси страховите несреће нашем народу, дегенерише једну здраву расу коју чека велика будућност, пуни болнице и луднице и одводи све продуктивне снаге у понор. То је зло сифилис. Расејано по свима сталежима и укорењено чак у самом језгру народа, оно дејствује негативно по нашу будућност. Сада нам се намеће једна потреба да га сузбијамо и лечимо. Али како? Најпре га треба познати у свима манифестацијама.

Министарство Народног Здравља поверило је једном стручном лицу, г. др. Луки Ристићу, израду једне опширне књиге о сифилису (81 страна, 22 слике), која ће се растурити у народу и колико-толико помоћи сузбијању болести. Најлепша страна ове књиге је њена јевтиноћа, јер стаје свега 3 динара, и такс ће и најсиромашнији сељак моћи бити лако обавештен о злу које коси сада у Србији, као и у осталоме свету. Ув.

Студенти и народ.

Прелиставајући једном старе бројеве париског „Илистрасиона“ задржи ми се поглед на једној слици. Представљала је једног руског студента, у обичној студентској ношњи, међу мужицима. Сви седе за столом у једној малој избици, и студент им нешто чита. Они га људи, жене и деца, слушају. По изразу лица види се да прате сваку његову реч. Она им улази у душу, открива им нешто, што су они можда и предосећали али нису били сигурни, али су сад већ убеђени кад им је он казао. И у целој слици осећа се нека религиска, апостолска и простосрдачна атмосфера. Да ли је та слика један срећни снимак стварности, или репродукција уобразиље каквог сликара, сада се не сећам. То је било давно, када сам видео ту

слику. Проводио сам лето у једном малом месту Бретање, сасвим тихом, где се све успављује и заборавља, сем мистерије оплођења. Сећам се још само толико, да је испод фотографије писало „Руски студент у народу". (Ко хоће да се импресионира том сликом, нека потражи бројеве „Илистрасиона" пре једно десетак година.)

Али та слика данас сугерира друге осећаје и друге идеје. Да, она буди читаве васпитне енергије. Кад човек помисли на те старе херојске руске студенте, пуне пожртвовања за идеју друштвеног добра, расејане по малим местима простране Русије и готово изгубљене у оној бескрајности, кад човек осети тако неки пут са којом су љубављу они разносили у доброћудни и несхватљиви, велики и мистични руски народ све оне новотарске идеје, пуне добра и скептицизма, пуне критике режима и вере у боље време, онда се може тек оценити колико су они учинили својим кртичним радом за стварање новога духа у „Светој Русији".

Њиховим напорима и љубављу падале су старовременске заблуде. Они су стварали нову религију. Они племенити руски студенти, које ми знамо, тако-тек, преко романа.

Данас се и наша земља налази у превирању. Струје не престају струјати. Као цео свет, и наш народ мора узети учешћа у духовној ренесанси. Али да не заостанемо ми? Велика неписменост влада у земљи. Мало се чита и мало прогресује. Баш у овом времену пуном неизвесности, кад су на помолу разне смутње, наши студенти, који су расејани по целој земљи у великом броју, могли би предузети један низ акција, достојних човека: Организовати предавања приступна свима, борити се противу неписмености, уводити култ слова и истине. Некада су код нас постојале врло заслужне „Културне Лиге", које су отварале читаонице по целој земљи и у малим местима, па је тај њихов рад рат сасвим прекинуо. Студенти би могли да наставе то дело, да врше културну пропаганду и да отварају очи народу. Могло би се то учинити, када би само било добре воље, као код оног студента са слике из „Илистрасиона" или руских студената, описиваних у руским романима.

А и ми смо Словени. Зашто да би се нама могло измаћи слично дело. Св.

О новостима у моди.

Ови лепи сунчани дани и близина ускршњих празника наводе вас да много размишљате и брзо одлучујете о својој пролетњој тоалети.

Радо бисте знали које ће се материје носити у пролеће? Ох, има туште и тма нових меких материја које ће се вићати не само по салонима и вечерњим забавама, већ и на улици. Пре свега, крепови, ти лепи, меки свилени крепови, као што су креп Лизет, креп Ромен, креп Марокен, и т. д., и т. д. Наравно истаћи ће се као модерна каква необична боја, и онда ће све помодарке похитати да имају тоалете у тој боји (као што је лани било са зеленом) али неће питати да ли им пристаје или их само чини ружнијима. А која ће то боја бити? Па данас једна, сутра друга и т. д.

Муслин и органдин освојиће сезону по Ускрсу. Органдин извезен у сасвим новом „издању". Тако начињен да се неће гужвати чим се опере. Велур-сомот, баршун — носиће се целога лета, али само у светлим нијансама. И у квалитету који јако личи на глаћани, свилени баршун, тако звани Пан.

За костиме узимају се најчешће ткива рађена са свиленим „шенијом" (шениј — гусеница). Таква ткива сматрају се као највећи шик. На костиме и хаљине од те материје са свиленим испупченим гусеничастим пругама не мење се много украса. Пошто се пруге могу наместити у разним правцима и тако се изазивају најлепши кројачки ефекти. Ви знате да су најмодернији жакети широки и са врло ниским појасом. На новим костимима нема крзна, већ много веза који је јако пун. Често се вићају апликације од беле или „шампањ" чоје које су извезене и просто нашивене на костим од материје угасите боје. А за свечаније „тајере" (кројачке костиме) праве се дугачки жакети који донекле наличе на „роб манто" („мантелклајд"). Овакви костими праве се сад у пролеће од меких штофова, а особито у либертиу.

Док су на костимима и шеширима (видите моду у „Илустрованом Листу") везови пуни, груби, разнобојни, на хаљинама су танани и фини, обично од алжирске свиле. Особито су модерни везови по сукњама и то претежно јапански мотиви: ниско, патуљасто дрвеће, расцветале јабуке, змајеви и птице, све у високим и узаним облицима.

Као „прелазна" хаљина за пролеће појављује се практична штофана хаљина од сержа (доцније ће је заменити хаљина од фулара и сатена) ова хаљина је угаситоплаве боје („тегет") а украшена везом од дрвених перла. За ове хаљине модеран је и „филе", који се мење као пластрон. И кожа се сматра као шик гарнитура за прве пролетње хаљине. Оне не смеју бити утрпане, јер онда губе практично обележје па нити су елегантне хаљине, нити могу служити као свечана тоалета. В. Р.

*

Лепа балерина Нина Тини љубазница старца Добровољцева, упознала се са чиновником Лавренћевим, заволела га и машта о промени свога живота. Наташа, сестра Лавренћева, заволела је поручника Васиљева који њу изневерава и жени се богатом Зином Осетров. Наташиног несуђеног вереника задесила је несрећа: огрешивши се о појам официрске части, он врши самоубиство, али остане у животу и само изгуби вид. Пошто га жена напушта, узима га к себи Наташа. На другој страни лепотица Лика, поћерка грофице Ладишчев, пошла је само из рачуна за генерала Добровољцева, брата распусног старца Добровољцева. Лика води раскалашан живот, упушта се у љубавне авантуре и упозна се и са грофом Ротбеком, који је страсно заволи. Генерал Добровољцев напрасно умре једнога дана, када је сазнао за раскалашан живот своје жене. Лика је сада опет слободна, али у томе сазнаје да је она рођена сестра свога љубазника, младога грофа Хенрика Ротбека. Она ипак и поред свега тога неће да се одрекне своје љубави према Ротбеку, који покушава да је се ослободи. Лика се удружује са мрачним типом Цармавировим да би јој он помогао да опет уплете Ротбека у своје мреже љубави и страсти.

Љубав и страст.

Роман из предратног високог руског друштва.

11.

— Да, тако сам нешто и мислио! — примети Цармавиров. — Сутра спремите грофу вечеру по новоме програму. Још вечерас ћу вам послати инструкције. Учинићете ми тиме огромну услугу.

— Ви ћете свакако послати неку своју штићеницу? — упита радознало Сћепанов.

— Могуће. Све ће се сутра објаснити...

— Будите без бриге, учинићу све што до мене стоји!

— Сутра морам отићи до ње, — одлучи Цармавиров. — Да, испричаћу јој да сам данас јурио цео дан, да бих јој удесио састанак и бацио је у наручје тога грофа... Дати им могућности да се наслађују блаженством страсти!... Смешно је да се човек заплаче, јер и сам бунцам само о њој...

— Ах, не вреди више лупати главу око тога! — прекори себе Цармавиров. — Није једна, биће друга!... Идем у салоне оне благородне кнегиње да опробам своју срећу. Радознао сам, хоћу ли имати данас среће или не...

Овога пута тамо је било знатно више мушкараца него ли жена. И скоро све нова, непозната лица.

Њих ћеш одмах приметити... И одвећ се узбуђују...

Са пакосним осмехом на уснама Цармавиров поче пратити баш њихову игру. Ето, овај овде дрхти. Вероватно мене први улог. А чини ми се зрав је здравцит!... Та на кога ми то личи овако с леђа?

— О Боже, та то је гроф Ротбек! — помисли Цармавиров.

Старао се да се прогура што ближе к њему, да се коначно убеди. Зачуђавала га је несмелост с којом је овај новајлија играо. Најзад се нађе тик уз њега и загледа му се у лице.

— Не, ово није гроф... Са брадом... Али каква сличност! Цела појава, па и црте лица, само што је овај брадат... И боја очију је нешто отворенија. Иначе би помислио да су близанци...

Цармавирову сену нова мисао кроз главу и он се већ не одмицаше од овога играча.

XLI.

Смер.

Не хајући за гомилу играча, обузет нарочитим узбуђењем, проклињући себе за своју малодушност што попушта, жељи, да окуша срећу сада кад се налази у шкрипцу, Лавренћев се ипак одлучи да спусти три рубље тамо на онај први број, по савету кнегињичином.

Број дванаест.

— Још једна цифра више и ја бих изгубио! — помисли са страхом играч, али сада је имао у џепу девет рубаља а не три.

— Добили сте и како изгледа радујете се томе. Свакако вам је први пут? — обрати се њему лепи проседи господин, који је пратио његову игру.

— Јесте, никада у животу нисам играо. — Лавренћев се чисто збуни. Данас сам овде први и последњи пут... Одвратно осећање! И сувише се узбуђујем...

— Види се по вама. Већ одавно пратим вашу игру.

— Ипак ћу покушати још једанпут, — рече Лавренћев — са овим добијеним новцем...

— Баш немате много одважности! — насмеја се проседи господин. Ви нисте кадри за неке подвиге!

— Имате погрешно мишљење о мени! — плану Владимир. — Ја се не бојим ничега. Али ипак имам осећај одвратности, јер, истину да кажем, немам права да играм.

— Новац није ваш? Разумем већ...

— Не, новац је мој, иначе не бих био овде, али сам се решио да баш данас добијем жељену своту и зато сам тако узбуђен. Не осећам ни најмање задовољства... Чини ми се, напротив, да је ово тежак посао за мене. Пошто пото хтео бих да добијем главни згодитак. Видите, већ имам двадесет и пет рубаља и ето, ризикујем да их изгубим... Уосталом, што имам да вам се исповедам!...

Док је он тако напрегнуто гледао у једну тачку, чекајући тренутак да спусти свој улог, унаоколо поче звиждање, чули су се узвици и

усред те паклене ларме неко изговори страшну реч:

— Полиција!

Електрика се угаси.

Затим се у мраку нечије руке пружише преко његовога рамена ка коцкарскоме столу и чуло се како су се котрљали по поду златници, а у немој борби играчи су отимали један од другога свежњеве новчаница.

Кад је електрика поново засијала, полиција је начинила увиђај, а кнегињу, која је пала у несвест, прскали су водом.

Утисак је био одвратан. Лавренћев се једва држао на ногама. Мислио је како ће брже боље наћи свој капут, па да се изгуби. Завуче руку у џеп, да нађе нумеру од гардеробе и бакшиш, али новчаника није било у њему. У тој општој пометњи њему су украли све до последње паре...

То га је тако заболело и тако га је узбудила коцка, а после цео овај скандал, да се он више није могао савлађивати и ту на степеницама седе на банак од прозора и заплака.

Неко га таче за раме.

— Но, но...

Пред њим је стајао онај исти црномањасти проседи господин.

— Свакако вам се први пут десило да присуствујете оваквоме скандалу? — рече он. — Ја сам то, богме, чешће видео. Бивало је и горе, када су налазили маркиране карте и ловили варалице. Та доста већ, што се толико узбуђујете?

— Украден ми је новац, — промуца Лавренћев.

— Много?

— Много или мало, то је потпуно свеједно, јер ми је то био последњи у џепу...

— Тако то увек бива!

Џармавиров га узе под руку и рече: — Изађимо на улицу, ваздух ће вас освежити.

Напољу је било тихо време. Стегао је лаки мраз. Бео снег је шкрипао под ногама Они пођоше, придржавајући једно друго да се не оклизне и ови случајни познаници разговарали су се као давнашњи пријатељи; боље рећи, Џармавиров је радије слушао или постављао кратка питања.

— Сад ћу вам објаснити у чему је ствар... Знате... Изгубио сам и туђ новац, — призна Лавренћев. и хтео сам по сваку цену да накнадим губитак, те сам се из тог разлога и одлучио да се коцкам. Нисам имао кога да замолим...

— Зар немате родбине? — испитивао га је Џармавиров.

— Немам никога, — слага Владимир. — Баш немам срећне! Дуго нисам могао да завршим универзитет, а после да нађем место. Сада пак ризикујем и место да изгубим...

— Ах, драговићу, како ми је мило што смо се срели! — Џармавиров га благо потапша по рамену. — Ето, ви сте ми искрено признали да се налазите у материалној незгоди... Ја вам могу помоћи и ви ћете мени на тај начин учинити огромну услугу... Да ли бисте пристали да помогнете људе, који су настрадали због својих убеђења и све жртвовали својој отаџбини? Само се по себи разуме да ћете бити награђени, јер у вашем положају... Одговорите ми потпуно искрено.

— У случају да се не тражи ништа нечасно од мене...

— Наравно. Дакле, у начелу ви пристајете? А сада, пошто смо у пословној вези, молим за вашу адресу!

Лавренћев му без устезања пружи своју посетницу.

XLII.

Пољубац.

— Како се осећа Лика, Анушка? — упита Султанет собарицу. Она је дошла у стан на степенице, које су водиле право у кујну и ушла у Анушкину собу.

— Та нема ничег доброг код нас, кнегињице! Молим вас седите! — ужурба се собарица.

— Зашто кажеш, да нема ничег доброг? — запита забринуто кнегињица.

— Па шта би могло и да буде! Кућа није поспремана, наредбе се не издају на време ни са смислом... Госпођа се сасвим променила... Све седи сама... Од пређашњих познаника нико не навраћа...

— Чујем смех... Зар нису то гости?

— Та какви гости! — рече презриво Анушка. — Већ по други пут данас долази неки косматi господин. Таквога покојна графица не би пустила ни на врата... Завалио се у наслоњачу, а чизме му пуне блата...

— Ко је он, долази ли послом ваљда?

— Када је јутрос неко зазвонио, ја сам отворила и тај ме је испрва учтиво запитао је ли генералица код куће и молио да пријавим: »господин Џармавиров, долази послом«. Госпођа се тако обрадовала, да сам се зачудила... Дочекала га је лепо, смејала се... Остао је дуже од сата. Мени се он није допао...

— А долази ли гроф Ротбек? — одважи се Султанет да запита.

Оне се загледаше, јер су обема били познати односи између грофа и Лике, мада никад нису говориле о томе.

— Откад му очи не видесмо! — прогуњђа набусито Анушка.

Звоно снажно зазвоња.

— Госпођа зове. Валда хоће да се обуче... Због, кнегињице!

— Молим вас, нека буде црно, — чу Султанет речи изговорене мушким гласом и помисли:

»Какав заповеднички тон и непријатан глас!«

И Анушка се обрецну:

— Још он наређује шта ће генералица да обуче! Као да не зна, да госпођа још носи црнину...

Лика је избрала, на Анушкино запрепашћење, црну атласну хаљину, само без иједнога цветка, преко обичаја, а своју дивну бујну косу уплела је и омотала око главе, па покрила затим црним непровидним велом, тако да је нико не би могао познати у томе оделу.

— Готово! Она баци још један поглед у огледало, и уђе опет у салон.

— Је ли добро? — упита она Џармавирова.

Анушка је с прага посматрала шта се чини.

– Па добро је! — одговори Џармавиров гласно. — Хајдемо!

Лика се насмеја на глас и изиђе с њим испод руке у предсобље.

— Као да је и грофа већ почела да заборавља! — помисли Анушка у недоумици, затварајући врата за њима.

Међутим је гроф Ротбек улазио у модерни кафе-шантан и сам га је Александар Ивановић Сћепанов најљубазније предусрео. Он се очевидно некако нарочито ужурбао.

— Судећи по вашем изгледу, изгледа да сте ми спремили какво особито изненађење, — насмеја се Ротбек.

— Све у своје време! — одврати на то Сћепанов и насу му чашицу неке ракије, коју је справио по пропису Џармавирова.

— Пробајте! Ово је нешто особито, новитет код нас... Врло је добро!...

Ротбек искапи и намршти се.

— Одвећ је јака! — рече он.

Пошто је искапио неколико чашица те »особите« ракије, он осети необично узбуђење и већ напит спопаде Сћепанова:

— Где су те ваше звезде? Где су те лепотице?

— И сувише сте ћудљиви, грофе, у својим захтевима! Стога смо одлучили да уведемо једну новину данас... Даме ће се појавити под маскама и дајем вам реч да су лепотице, која од које лепша... Са маскама су некако пикантније, интересантније... Прићи ће вам и свака ће вас редом пољубити... Која вам се на тај начин највише свиди, ту ћете и задржати на вечери!... Са вама се не може друкчије!

— Ха, ха, ха! — прште Ротбек у смех. — Та како сте се тога сетили... Можда имате право, да ме можете савладати само тако, на јуриш!... Куд вам само то паде на памет?... Та жене су иначе једна као и друга, готово подједнаке... Нека ме, дакле, »заузму« и мени ће бити свеједно која ме је освојила, само нека ми прекрате ово ужасно душевно стање!...

— А кад ће доћи те ваше лепотице? — осигуравао се он.

— Чека се само на вашу заповест!

— Што пре то боље!

— А што се тиче закуске? Вечера ће бити тек касније...

— Право да кажем, тако сам сит, да не мислим вечерати, а ако ми се која од ваших вила допадне, нећу се ни сетити да вечерам... Повешћу је са собом...

Сћепанов се удаљи у свој директорски кабинет, пошто је издао потребна наређења своме персоналу.

— Изволите! — Једна се врата отворише и Лика се нађе у ходнику.

— Молим вас, да ли бисмо могли проћи неопажено, што мање сусрета, — рече она.

— Никога нећете сусрести, наше госпођице вас чекају овде, — он показа у дно ходника, где су стојале три жене, такође у црним хаљинама, са велом на глави и под маскама.

Брбљале су на разним језицима и кикотале се.

Лика се чисто уплаши. Та она је сама измислила целу ову комедију, уверена у своју моћ над Ротбеком, само ако јој пође за руком да га пољуби. А ако се већ одвикао од ње и не произведу на њега никакав утисак њене драži? Ако му се која друга више допадне?

При самој помисли подиђоше је жмарци.

Она мора ћутати, остати загонетка за њега, а треба исто тако и те друге да ћуте и да се она не истиче између осталих.

Настојник им понови још једном упуства и замоли их да прођу мирно.

— Хајдемо! — Оне послушно пођоше за њим.

Ротбек је седео насред собе, окренут вратима. Био је необично леп, али је Лика сместа приметила његово вештачко, неприродно узбуђење. Никада га пре није видела таквог.

— Ух, како страшно изгледате! — узвикну гроф, када су се врата на кабинету за њима нечујно затворила и оне стадоше у ред непомичне као кипови.

— Кажу, да сте све ви лепотице! — насмеја се он. — Зашто су вас тако накарадили? Особењак је тај Александар Ивановић! Но добро, чиме ћете ме очарати? Хајдете на јуриш!

Он забаци главу на наслон од столице и затвори очи.

Гипким змијским покретом Лика се издвоји од својих случајних другарица и пришавши грофу, загрли га снажно.

Он се само стресе и направи покрет као да хоће да је се ослободи, да је одгурне, али га она не пусти. Ближе, све ближе... Он осећа њен дах кроз ту несносну маску, затим затвори поново очи — и крв му јурну у главу.

А жедне, влажне усне притиснуше на његова уста дуги пољубац, израз патње и блаженства.

Он се заборави, обухвати јој главу обема рукама и притисну на груди. Имао је осећај, као да су му после дуге жеђи дали жељени гутљај питке воде.

А када се она оте и он спази остале црне непомичне фигуре, засјаше му се очи љутито. Зашто оне још ту стоје? Како се усуђују да посматрају! И он плану, једва обуздавајући свој гњев:

— Мени нисте потребне, можете отићи!

Остали су удвоје, на само.

Кроз главу му сену мисао:

»Па ипак сам имао право! Све су жене једнаке и љубав је споредна ствар... Ето, ова потпуно страна особа умела је да ми ужеже крв и распали страст и њу ћу повести са собом, па ћу је изљубити место оне«.

Обгрливши Ликина рамена, он јој шану пригушеним гласом:

— Хајдемо!

XLIII.

Жељени плен.

За време вожње Лика је осећала како Ротбек поред ње дрхти, притискујући је ближе себи са намером да још једном пољуби њене уснице.

— Нашто ове крпе, ова комедија! — шапутао је он. — Скини маску, реци ко си... Свеједно те нећу сада пустити!

Али она је упорно ћутала. Рано је ликовати, јер би је он могао одгурнути, истерати чак и из стана у последњем тренутку.

Стигоше.

Када је вратар пробуђен нестрпљивим звоњењем журно отворио врата и хтео да помогне дами да сиђе, Ротбек га спречи, и диже Лику на руке, па је понесе горе као давно прижељкивани плен.

Лика је чула снажно куцање његовога срца и сама је била сва устрептала, али се плашила да не уздахне, да је он не би како познао.

У спаваћу собу.

Једва се држећи на ногама, опијајући се све више, он је баци на постељу.

— Скидај те крпе, скини маску! — викао је он бесомучно, али му руке отказаше послушност, могао је само да је стегне у загрљај, уста су могла само да љубе. У глави му се замагли и он се предаде својој страсти.

— — — — — — — — — — — — — — —

Ротбек се неколико пута будно, али није отварао очи и само је у махнитој страсти стискао Лику и опет би заспао у њеноме наручју.

Када се у зору пробудио и скочио, зачуђен осећањем топлоте женскога тела, пред њим је лежала Лика у свој својој лепоти, расплетене косе и нежно му пружајући руке осмехивала се радосно.

Он зајена и паде јој на груди.

— Немој, немој, животе мој, — тешила га је она материнском нежношћу, — та ништа се нарочито није догодило! Ми смо само увидели да не можемо живети једно без другога и, како видиш, учинила сам све да те вратим опет себи. Ти се не смеш на мене наљутити... Немој све трагично да схваташ, већ расуди сам као ја што чиним, са више простоте.

И побеђен страшћу, преморен дугом мучном борбом, он је слушао овај мили глас и хватао се за пружену »Сламку спасења«.

— Кад би само знала колико сам патио!

— А ја! — осмехну се она. — Осушила сам се сва, поружнела... Нашто? Промисли — хладнокрвно и сам! Ти си слободан, слободна сам сада и ја... Наша љубав никоме не смета. Познато ми је више случајева, да се људи удварају својим незаконитим сестрама, и сви то знају и гледају кроз прсте на те парове, само зато што се такви крију под туђим именом.

— Да, да, под туђим именом, — попови он у заносу њене речи.

— А ко нам брани да отпутујемо и живимо под другим именом? Замисли само како ће то бити лепо! — Она скочи и седе поред њега.

— Ја сам већ о свему размислила! — Лика се осмехну лукаво. Остаје ти само да ми се слепо покораваш. Да би се уклониле све препреке на нашем путу, треба управо да једно од нас нестане, званично да престане постојати.

— Јесте, то је главно.

— Намеће се питање, ти или ја?

— Наравно, ја! — узвикну Ротбек, љубећи јој руке.

— Глупо дете! Та то се има извршити само привидно!

— Само се по себи разуме! Ти си Лика и остаћеш увек Лика. Тебе сви познају и памте...

— Донекле има основа за то, — расуђивала је она, — јер ти живиш тек од пре кратког времена у Русији и мало си се кретао у овдашњим друштвеним круговима. Тако ћемо бити приморани да се помиримо са твојом »смрћу«, а међутим ти ћеш продужити живети спокојно; једино што ћеш се одрећи своје титуле...

Он слеже раменима.

— Нашто ће ми титула! Нека си ти само уз мене...

— Тада ћу ја моћи пред целим светом да се назовем нека Иванова, Петрова или томе слично... После тога би се вратили без зазора у Русију, ако зажелимо.

— Али, Лика, све је то лепо на речима, а да ли је изводљиво! То је веома компликована ствар! — Он се ухвати за главу — А документи... Затим, и та смрт?

— Неоспорно, посао је такав да га не можемо сами савладати.

— А где ћемо наћи човека, који би нам помогао? Коме да се повери тако шкакљива ствар?

— Већ сам нашла једнога, коме смемо све испричати, у толико пре, што он зна за наше односе још за генераловог живота... Случајно му је пало у руке једно твоје писмо и поступио је том приликом са беспрекорним благородством... Он је необично разборит, окретан и вешт, и радо ће нам помоћи.

— А тај је? — Ротбек је чекао одговор с напрегнутом пажњом.

— Нашто ће ти да знаш његово име? То је средовечан човек, веома искусан, са много искуства у свему и свачему. За повећу своту учиниће што му драго.

— Ко ће водити с њим тако опасне преговоре?

— Наравно, ја. Неко треће лице се не сме умешати у послове ове врсте.

— Треба ли да се виђаш стално с њиме сама, без мене? — у гласу му је била притајена љубомора.

— Два-три пута, не чешће...

— Лика, знаш, сад не бих могао бити без тебе ниједнога дана, ниједнога часа...

— Па ја се и не мислим растајати са тобом више! Додуше, мораћемо се већ растати на кратко време, када будеш отпутовао, да би те предали забораву. Овамо ћеш се вратити под другим именом, сасвим други човек...

— Не, ако устреба да се путује, отпутоваћемо заједно, — енергично је протестовао Ротбек.

— Мили мој, и ја чезнем само за тим!

— Али како ће се одиграти та комедија, Лика! У моју званичну смрт морају бити убеђени сви наши познаници. Нећете ме успављивати и сахранити, па после ископавати из гроба...

— Ја тако што не бих никада дозволила! Остави ти само сву бригу мени, размислићемо о свему и савладаћемо све тешкоће. Можеш ми поклонити потпуно своје поверење... Наћи ће се већ покојник...

— Који личи на мене, или ће се дотерати маскирањем?

— Та смислићемо већ што треба!... А сада, време је да идем и предузмем потребне кораке. Мораш ми једно обећати: да ћеш бити у моме отсуству потпуно миран.

— Обећаваш ли ти мени да долазиш свако вече и да ме не остављаш самога.

— Потрудићу се, мада се и о том мора још размислити... Немој ме гледати тако љубоморно! Ако се решимо да се симулира твоје убиство?...

Ротбек пребледе и погледа је унезверено.

— Убиство! Зар сте се тако договарали!...

— Та гледај простије на ствари, — рече она и одмахну руком раздражено, — јер у томе нема ничег нарочитог! Мора се некако одиграти та твоја смрт... Не смем сада да навучем на себе подозрење тиме што ћу сваку ноћ долазити тајно теби као — грофу Ротбеку.

— Не разумем ништа! — Он се ухвати за главу. — Знаш, Лика, чини ми се да ћу полудети... Све се дешава тако неочекивано, изненада, брзо... Зашто би тебе имали да осумњиче за злочин, ако се симулира моје убиство?

— Зато што сам ја заинтересована у твојој смрти.

— Да... Али ко то може знати?

— Дознало би се већ. Отац нам је оставио наследство да делимо по пола, а у случају твоје смрти — мени. Схваташ ли?

Он плану:

— Било би ниско, кад би се тако што могло и помислити!...

— Сигурно ће се тако зуцкати, стога морам да предузмем извесне мере предострожности.

— И ти си се због тога одлучила да се не виђаш са мном?

Он је изгледао као да су га осудили на смрт.

— Сасвим? Не, то би било неприродно. Доста смо и овако давали свету повода за оговарање... Ми се морамо виђати, али ти ћеш долазити к мени...

— У томе случају доћи ћу још данас, сад одмах...

— Данас... — она се збуни.

Око једног сата доћи ће код ње Џармавиров да се договарају, а Ротбек се ни у коме случају не сме срести с њиме.

»Отићи ћу сама Џармавирову, да он мени не би дошао!« — помисли Лика, а њему одговори безбрижним тоном:

— Врло добро... Доћи кад хоћеш... Ако ја не будем код куће, Анушка ће ти већ наћи забаве. Код мене још ништа није доведено у ред...

— Мучиш се, сиротице!

— Није ми било до тога! — рече она и загрли га.

И понова њено миловање успава његову савест и наведе га да заборави.

При опраштању он је са захвалношћу љубио њене руке, скут од хаљине, избезумљен, слабе воље и спреман чак и на преступ, ако она то зажели.

Соба је опустела. Замукоше њени кораци. Она му је забранила да је испрати. Отишла је, замотана у прно као што је и дошла, да је вратар не би познао.

Ротбек је тужно гледао у врата, која су се за њом затворила. Као на филму изређаше му се пред очима последњи догађаји, тако одсудни и судбоносни.

— Боже мој, Боже мој, докле сам дотерао! — рече он, уздахнувши тешко. Он покуша да се моли, али глава му је врила од грешних мисли и Ликина слика у свој својој привлачности стајала је као жива пред њим.

— Не могу! — немоћно прошапута Ротбек, испустивши из руку малу икону, књегињичин дар. — Боље ће бити да заспим, да не мислим...

Затим леже у постељу, трудећи се да у разбацаним и изгужваним покривачима

нађе отисак драгог Ликиног тела.

А у то време Лика је у журби написала оловком неколико речи Џармавирову, молећи га да не долази њеној кући и да је сачека.

XLIV.

Преговори.

— Никада нисам био сентименталан, — мислио је Џармавиров у чуду, — а сад осећам да сам до ушију заљубљен. И он притисну пољубац на цедуљу, коју му је послала Лидија Добровољцева.

»Она ће доћи, доћи ће! — ликовао је он у души — и ја ћу је кроз неколико часака видети!«

Надежда Игњаћевна је пратила сваки корак свога мужа љубоморним погледом.

— Мора бити да је опет видео ону нагиздану госпођу, — мрмљала је она за свој рачун, — а овамо ме уверава да је она вереница грофа Ротбека и да стоје само у пословној вези.

— Дај ми новаца! рече жени Џармавиров. Мислио је да пође у сусрет Лидији и желео је да избегне плаћање трошкова с њене стране, ако би она пожелела да се куда одвезу. Обрачун ће после следовати, а сада тек не може је молити да му унапред плаћа расходе.

И он понови, наваљујући:

— Треба ми новаца, дај ми педесет рубаља.

— Је си ли ти полудео, шта ли! — плану Надежда Игњаћевна. — Мислиш ли ти, да ја правим лажан новац! И сам добро знаш да нема зараде толико времена, а твојих сто рубаља су одавно потрошени. Тек тако »педесет рубаља«. Валда намераваш да их страћиш са твојом златокосом вилом! Није узалуд посилни донео оно писмо!

— Заћути! — дрекну на њу Џармавиров. — Тебе се не тиче наштo ми треба новац!

— Госпођо, — позва слушкиња Надежду Игњаћевну, — неко вас тражи.

Она изиђе у кухињу. Џармавиров остаде, размишљајући како да дође до новаца. Лидија ће му дати, много, али кад?

Деца су била у школи. Остало је код куће само двоје малишана и они су се играли на поду у дечјој соби. Џармавиров уђе.

Он отвори махинално орман с дечјим играчкама. По полицама биле су поређане књиге са сликама, коњићи, колица, лутке. На последњој горњој била су три потпуно једнака добоша. Да би их разгледао, Џармавиров се попе на столицу и пружи руку.

— То се не сме! — викну мала Мања. — Мама је забранила и казала да ће да избије онога, који дирне те играчке.

Џармавиров се насмеја.

— Да бије, чак и мене? А шта је то?

Он дохвати један добош и у њему зазвечаше паре. То се чува још од крштења три најстарија детета.

Набројао је сто златних рубаља. И сам се зачудио да је нашао сакривен толики новац... Пожурио се да измакне док му је жена заузета послом у кухињи, не обраћајући пажњу на плач и дреку малишана.

Када је Надежда Игњаћевна дотрчала да умири децу, они су кроз плач викали само: »Папа, Папа«!

Не распитујући ништа, она пође у остале собе да потражи мужа.

Нема га! Погледа низ степенице — никога... Потрча прозору и таман стиже да испрати очима пар, који се удаљавао.

»Она је, дакле, била овде и одвела га! — сену јој кроз главу. — Стићи ћу их и направићу скандал! Подвикнућу ја њој већ! Рећи ћу јој да се не сме отимати деци отац... Запретићу јој да ћу јој лице нагрдити витриолом...

— Обожавана! — Џармавиров пољуби руку Лидији.

После њеног измирења с Ротбеком и ове ноћи пуне љубави и страсти, њој је било непријатно да подноси нежности другога.

— Да, ја сам похитала данас до вас, јер ми је немогуће да вас примим у својој кући, а време лети...

— Видим по вама да је јучерашња вечера испала срећно...

Она гордо диже главу и погледа Џармавирову право у очи.

— Веома срећно... Као што сам и мислила. Зато бих и желела да што пре удесимо ствар. Да ли сте што постигли?

— Све сам припремио, Лидија Сергејевна, и остале су само неке појединости. А главна ствар!... Говорићу отворено са вама, без околишења. Ви и ја спадамо у ред људи, који су прекорачили границе дозвољенога, ми не презамо ни од чега и ништа за нас није страшно. Зар то није истина?

Он је погледа оштро.

Она климну главом.

— Сваког дана читамо о тајанственим убиствима, и бар ја сам навикао на те мисли... Мени се чини, да у данашње доба није тешко извршити убиство. Само се мора претходно добро размислити...

— Нашто тај разговор? — прекиде га Лидија.

— Нисте тако детињасти, валда, да не разумете суштину ствари? Хоћете да се наслађујете преступном љубављу, да узаконите ваш однос са грофом и мислите, да се то може тек тако удесити, а да не буде проливена ни једна кап крви? Не жали се крв у данашње време! И гоњен не само материјалним узроцима, колико својом страшћу, ја не презам чак ни од убиства.

Она се стресла.

(Наставак у идућем броју)

Конзул Фалкенберг је похаран. Истовремено се убија његов брат сликар, који пред смрт изјављује да је невин у тој крађи. Млади сликар је био лудо заљубљен у авантурискињу Валентину Кемпл, „Паука“, лепу удовицу, која је свакако крива за смрт сликареву, а уколико је умешана у похару, то ће извидети детектив Краг. Конзул се заклео да ће осветити свога брата. Краг улази у траг двојици „Паукових“ саучесника, и води отворено истрагу у том правцу, хотећи на тај начин да заштити конзула Фалкенберга од евентуалне освете „Паукове“ дружине. Конзул Фалкенберг је тајно верен са једном сиромашном девојком, и одмах после конзулове посете код веренице ње нестаје. Краг и Фалкенберг крећу у потеру за непознатим отимачима и следујући трагу аутомобила, ва који сумњају да је у „Пауковој“ служби они у једном запуштеном замку наилазе на — убијеног човека. Откривају, дакле, један нови злочин, поред тога што су у замку нашли и остатке са шала конзулове веренице, коју су отимачи — према томе — били провели кроз овај напуштени замак.

Црвена Удовица.

Роман Свена Елвестада.

(6)

Фалкенберг прође Крагу:

— ... Да ћемо наћи одгонетку, а да не нађемо Аду?...

Азбјерн Краг климну главом одобравајући.

— Ова дивља авантура, постаје све трагичнија, — рече озбиљно. Ја мислим да је онај човек што тамо седи један покајник. У том је случају његово писмо било искрено, а Валентина је жена којој покајници нису потребни. Таквих се најрадије отараси... Уосталом, казао сам вам да имам још једно последње средство.

— А ако и оно промаши?...

Детектив слегну раменима.

— Онда вас уверавам да овај неће бити једина жртва...

Фалкенберг се престраши.

— Што се тиче управника, — настави Азбјерн Краг, који изгледа да није хтео да говори опширније о Ади са Фалкенбергом, — мислим, да је он потпуно невин у целој овој ствари. Његово је запрепашћење било и сувише неусиљено.

— А саветник?...

— Управник изгледа да је навикао да саветник прави овоме замку ноћне посете у аутомобилу.

— То сам и ја већ чуо, — рече Фалкенберг, — саветник Тотен је један од мојих најбољих пријатеља.

— Али он је такође и добар пријатељ „Пауков“...

Конзул разрогачи очи.

— Ви ваљда не мислите да саветник Тотен стоји у вези с овим нитковима који су одвели Аду.

— Пре но што не чујем противно из његових уста, узимам све могућности у обзир, — одговори Краг.

Он је цело време посматрао мртвачево лице.

— Посматрајте тачно мртвачеве црте, — рече он.

Фалкенберг прође лешу и поче пажљивије да га посматра.

— Ово стварно није лице једног рђавог човека, — рече Краг. — Правилне и јасне црте показују пре једног карактерног и одлучног човека... Одело му је бирано, он је дошао из неког салона овамо. Погледајте његове руке како су однеговане, по томе се најбоље може да види ко је тај човек. Али, шта је ово?...

Краг се саже и подиже мртвачеву леву руку, коју је пажљиво посматрао.

Он показа конзулу домали прст и упита:

— Можете ли да видите да је ту био неки прстен?

— Да, видим једну светлу пругу на кожи.

— Изгледа да је то био један широк златан прстен с једним великим округлим драгуљем — изгледа, да је прстен био врло скупоцен...

— Али убиство тек није извршено ради крађе! — примети Фалкенберг.

— Не, та претпоставка врло је мало вероватна, иначе би му однели и златан часовник, који вреди најмање 700 до 800 фунти.

Азбјерн Краг стаде размишљати.

— Кад помислим, да се на лешу не налази ниједан предмет, ни хартија ни медаљон, ни слично, по чему би се могла утврдити његова идентичност, изгледа ми да је нестанак овога прстена сасвим природан. Свакојако је на њему било нешто урезано, можда његово име или тако нешто.

Фалкенбергу је овај закључак изгледао потпуно тачан.

— Дабоме, — рече он — свакојако је стајало неко име.

— И то су убице знале! — настави Краг. — Кад су га убили узели су прстен да нико не би дознао, ко је убијени. Мртвац је изгледа био свакојако добар пријатељ убица, јер иначе они не би знали за такве интимне ствари, као што је урез на прстену.

— Али зашто су га убили? — узвикну Фалкенберг. — Загонетка постаје све тајанственија.

— Јест, зашто?... Зашто?... — мрмљаше детектив. — Можда можемо то питање да доведемо у везу са његовим у ствари поштеним лицем. Сетите се само његовог писма мени. Све сам више уверен у то да је он писао то писмо... И он је свакојако покушао да спречи нешто, није хтео и даље да буде сведок јед-

ног таквог злочина, јер му се досадило. И онда су га се ови ниткови зачас отарасили...

— Злочин?... промрмља Фалкенберг и поново пробледе. — ... Ви мислите да се у овој кући одиграо неки злочин?...

— Ко зна!

— Ја мислим да ћу да полудим од ужаса, — викну Фалкенберг. — И у рукама тих гадова била је моја вереница и — још је. Једна моја невина Ада!...

На Крага овај излив очајања и страха не учини никакав утисак.

— Немојте да заборавите, — рече Краг прилазећи вратима, — да само нас двојица смемо да знамо да је овде извршено убиство, а не самоубиство...

Нато изађе и остави Фалкенберга самог крај мртваца.

Конзул је осећао како га обузима све већи умор и скоро је хтео да се сруши, кад одједном зачу неке гласове у другој соби до његове.

То су били управник и жандарм.

Стари жандарм је био запрепашћен због овог мистичног и тајанственог догађаја са којим је имао посла.

Кад је видео леш и револвер у његовој руци и рану на глави, одмах је закључио да је то самоубиство...

Жалио је јадног мртваца и непрестано нешто говорио о коцки и пићу и рђавим женама...

Фалкенберг му објасни, — прећуткујући разне околности — како су они нашли овај леш.

Он и његов пријатељ пошли су из гостионице овамо, у нади да ће наћи саветника Тотена. При томе су случајно нашли леш.

Фалкенберг је био усред свог причања кад је Краг ушао.

Стари је жандарм познавао детектива из раније и одмах га упита за савет шта да уради са мртвацем.

Овај му саветова да састави претходни протокол о наласку леша, а иначе да остави самоубицу где је, док се његови сродници не јаве. Ваљда неће много времена дотле проћи.

Свакојако неће шкодити, ако леш оставе до сутра на миру.

Детектив је нарочито наглашавао реч самоубиство. Стари жандарм је одмах био спреман да уради све што му је овај казао. То му је изгледало најлакше и није му задавало никаква посла. Азбјерн Краг узе Фалкенберга под руку, поздрави стражара и управника и изађе са конзулом кроз собе у ходник.

Детектив погледа на часовник.

— Већ је пола десет, — рече он, — наши противници нам све више измичу. Овде на добру више немамо шта да урадимо. Сад ћемо крегути на станицу. Ја сам већ брзојавио полицији у Кристијанији о самоубиству. Вечерњи листови донеће већ вест о наласку леша, са опширним описом самоубице. У исто време ангажовао сам више чиновника, да изнађу ко је мртвац. Осим тога распитаће се по свим хотелима, да ли је нестао неки путник чије име почиње словима И. Р.

Одсад ће мој помоћник Јенс пратити сваки и најмањи корак „Пауков". Он је врло ревностан и пре ће допустити да га исеку на комаде, него да њу ма и за часак изгуби из вида.

Они су за време овог разговора стигли на двориште које је било обасјано сунцем и обрасло травом. Фалкенберг је удисао с уживањем дивни летњи ваздух.

— Сад знам зашто ме је унутра толико тиштало у грудима, — рече он. — Стара прашина и мирис крви није ми пријао. Ни за шта на свету не бих се опет вратио у тај дворац. Хајдемо натраг у град...

Тада га детектив задржа:

— Чекајте мало, — рече он — хтео бих само да вам још нешто покажем.

Он му показа пут ка станици којим су они ноћас дошли.

— Овим је путем ауто дошао у двор, — рече Краг, — али није се истим путем вратио.

— Збиља?... Него којим?...

— Скренуо је преко дворишта и пошао путем око јужног угла куће. Можете тамо врло јасно да разазнате траг. Дознао сам да и тај пут води на станицу, само је нешто заобилазнији. Отприлике на пола километра одавде саставља се са друмом.

— Али хајдемо молим вас синоћњим путем, — одговори уморно Фалкенберг. — Он је бар сеновит и пријатан, а изгледа ми да је данас страшна врућина.

Детектив је таман хтео да одговори, кад неки шум у близини привуче његову пажњу.

— Чујете ли?... — запита Фалкенберга.

Фалкенберг је пажљиво слушао.

Да, сад је и он чуо.

Почео је да дрхти од узбуђења.

— То је аутомобил! — рекао је.

Азбјерн Краг стајао је и слушао окренут лицем према путу.

— Сасвим тако! — одговори детектив — То је аутомобил. Ја мислим да је сад на друму, али иде узбрдо. То се може разазнати и по хуктању мотора.

Фалкенберг је хтео да потрчи у оном правцу откуд је долазио шум, али Краг га задржа.

— Приближава се... — рече он мирно. — Долази овамо...

Лупа аутомобила чула се већ сасвим близу. Обојица су буљили у оно бело парче пута, на коме ће се за који тренутак појавити аутомобил.

Свакојако су и Краг и Фалкенберг мислили исто, јер у оном тренутку, када се ауто појавио — узвикнуше обојица:

— Жут!... Он је жут!...

Дакле то није био онај аутомобил.

— Само један човек седи у њему, — примети Фалкенберг — Уосталом, аутомобил ми се чини познат...

Аутомобил закрену елегантно у двориште и стаде пред главним улазом, ни десет корака од Фалкенберга и Крага.

Онај човек што је у њему седео и који је досад био заклоњен сунчаним заклоном изађе брзо напоље.

Био је то један старији господин аристократског изгледа.

Фалкенберг се трже кад га виде. Али брзо се прибере и прође му.

Овај није изгледао нимало зачуђен што види овде Фалкенберга.

XIV. глава.

Онај господин пријатељски стеже руку коју му је Фалкенберг пружио, и поклони му се осмехнувши се.

Фалкенберг га одведе до детектива и представи их:

— Азбјерн Краг... саветник Тотен...

Детектив се одмах сетио ко је то могао да буде.

Он примети лако бледило на саветниковом лицу.

Тотен је био у салонском оделу.

— Хтео сам баш да легнем, — рече он — кад сам добио извештај о овом што се десило.

— Извештај?... Упиташе Краг и Фалкенберг истовремено.

Саветник је баш хтео да одговори, кад се отворише врата и управник и стари стражар изађоше на терасу.

— Ах, та ту је већ и господин саветник! — узвикну управник.

Краг је одмах помислио да је управник телефонисао саветнику и јавио му за несрећу која се догодила.

Саветник је био тип блазираног распусника. Говорио је кроз нос.

— Једна необично интересантна афера, — рече он — мада је, разуме се, непријатно, што се та несрећа догодила у мојој кући.

Управник га отпрати у кућу. После непуних пет минута он се опет вратио.

— И ви не можете да издржите унутра? — рече му Фалкенберг. — Имате, уосталом, право, унутра није нимало пријатно.

— Био сам већ више пута унутра, али не могу да поднесем тешки ваздух по собама. Гуши ме...

— Мислим, да је то један од мојих пријатеља, — примети саветник — али признајем да тог човека никад у животу нисам видео. Иначе је, уосталом, врло добро обучен и поступио је са пуно храбрости. Један револвер, један метак кроз главу, то мора да се уради кад је човек на макоји начин свршио своје.

Краг је са досадом слушао глупо брбљање саветниково.

Сад се Тотен обрати директно Фалкенбергу. — Изгледало је да се прави да не види детектива.

На вучењу III класе Државне Класне Лутрије у Београду, које је обављено 7. и 8. марта 1922 добио је премију од 80.000 динара број **1352.**

Према томе је требало погодити овај број да би се, по нашем расписаном конкурсу у првих шест бројева „Забавника", добила награда од 5000 динара.

На конкурсу је учествовало укупно 8146 наших читалаца, али ниједан није погодио тачно горе означени број.

Зато је „Забавник" поделио само три утешне награде и то:

Прву награду у износу од 1000 (хиљаду) динара добила је г-ђица Боса Јаковљевић из Шапца, Поцерска улица број 100, која је као свој број означила 1354.

Другу награду у износу од 500 (петстотина) динара добио је г. Чедомир Радовић, ученик III. разреда гимназије из Горњег Милановца, који је као свој број означио 1345.

Трећу награду од 300 (тристотине) динара добио је г. Добривоје Раденковић, магационер Државних Жељезница из Шида, који је као свој број означио 1317.

Занимљиво је забележити да је од 8146 учесника на нашем конкурсу 2665 означило као свој број цифру у којој се јавља 13 као саставни део; 420 њих послали су само 13 као своју цифру. Г. Алекса Радивојевић из Крагујевца означио је као свој број 13.252, и да само у средини није ставио оно 2, погодио би извучени број 1352.

Велико учешће наших читалаца у првом конкурсу подстиче нас да распишемо други конкурс, који ће бити објављен у једном од идућих бројева „Забавника".

Уредништво „Илустрованог Листа" обратило се молбом лицима која су добила награде по конкурсу „Забавника" за њихове слике, и оне ће бити објављене у једном од идућих бројева „Илустрованог Листа".

— Ја сам потпуно исцрпен, господине конзуле, — рече он: — Зар нисам блед?

— Да, разуме се; имате данас нешто усиљено у своме понашању.

— Ја ћу вам већ испричати. Био сам целе ноћи у „Регата"-Клубу, — продужи саветник безбрижно. Коцка тамо збиља, у последње време, добија велике размере. Морам да вам кажем да је игра ноћас била веома занимљива.

— Јесте ли губили?

— Нешто мало. Сасвим незнатну суму. Мислим, 2000 круна. Уосталом, оно је ономад збиља била незгодна епизода, господине Фалкенберже.

— Мислите ли ону аферу са шведским адвокатом?

— Да, њу. Ала би насели да нисте имали оног сјајног пријатеља, оног рударског инжењера.

Један чудан осмејак заигра на Краговим уснама, кад саветник помену рударског инжињера.

— Куд се део уопште тај инжењер? — упита саветник Тотен. — Чини ми се да се звао Квам?

— Да, — одговори Фалкенберг. — Свакојако да има много посла и много је заузет.

Сад се Азбјерн Краг умеша у разговор.

— Надам се, — рече он, — да ће господин саветник бити тако љубазан, да нас поведе у своме аутомобилу. Од највеће је важности по нас, да што пре стигнемо у град.

— Али, разуме се ... — одговори саветник. — И ја сам то исто мислио. Биће ми особито задовољство, ако ми господа буду правила друштво.

Азбјерн Краг и Фалкенберг захвалише и пошто су се опростили од управника и жандарма, одвезоше се заједно са саветником.

Путем је говорио готово једино саветник. Фалкенберг је толико био задубљен у своје мрачне мисли, да га је једва слушао. По катад би Краг ослушнуо с интересовањем понеку његову примедбу. Говорио је једино о картама, женама и састанцима. Узгред је поменуо и име Валентине Кемпл, а Азбјерн Краг неприметно дометну питање, каква му се она чини.

— Сто му громова! ... — одговори саветник. — Једна дивна жена! Фина и разумна, отмена а ипак скромна и врло интелигентна. Преставио сам је својој жени и она је потпуно одушевљена њоме.

За непун сат ауто је био у Кристијанији. Саветник се одвезе у свој стан да спава, а Краг и Фалкенберг одоше у кафану.

Новине су већ биле приспеле и у њима се већ налазио опширан извештај о тајанственом лешу:

„Врло је чудновато" — писале су једне новине — „да је самоубица изабрао баш Тотенову усамљену и напуштену вилу за своју намеру. Управник добра га никад у животу није видео. Он је дошао у једном већем аутомобилу, у коме је свакако било неко веће друштво. Ствар је веома мистериозна, јер полиција није дознала ни за кога, који би нестао у последње време, а чији би се опис слагао са описом самоубице. Обратили смо се телефонски господину саветнику Тотену, али он ништа не зна о целој ствари. Он није био баш зачуђен, кад је дознао да је једно друштво аутомобилом учинило посету његовом добру, јер он тврди да је пут преко његовога добра врло важна станица за аутомобиле."

Краг и Фалкенберг се договоришe да се за два часа нађу у детективовом стану.

То после подне прими Краг извештаје, своја три тајна полицајца, који су претражили хотеле. Показало се да нигде није нестао никакав господин чије би се име започињало са И. Р.

Нато детектив позва Јенса. Овај вредни млади човек био се поставио пред „Пауковим" станом и пратио је при разним помодним куповањима. Није открио ништа подозриво. Успут је поздравила неколико познаника. Није примала никакве посете. По њеном се лицу не би могло да закључи да она нешто нарочито намерава.

Кад је у одређено време Фалкенберг дошао, био је још више погружен. Адина мати је била код њега и он је једва успео да утеши стару даму.

— Ако не падне скоро неки зрак светлости у ту тајну, — рече Фалкенберг, — полудећу од страха и ишчекивања.

Краг је постао врло озбиљан.

— Ја сам сад уверен, — одговори му он, — да одвођење Аде није само чин освете. Има у томе још нека дубља накана. Овде лебде злочини по ваздуху. Очигледно је да Валентина хоће још једанпут да блесне пре но што напусти наш град.

— Али Ада, ... Ада? ...

Краг погледа на часовник.

— Сад је пола шест, — рече он, — у пола седам морам да будем на једном ручку.

— Зар хоћете збиља усред ове ствари да се частите по свечаностима? — запита Фалкенберг зловољно.

— Ја се никад не проводим, кад истовремено немам разлога, да том приликом што урадим — одврати Краг мало увређен — Сад је мој план готов ...

— Ваш план? ...

— Да, ја сам се решио да употребим последње средство. Можда би постојао и неки други бољи излаз, али ми морамо пре свега да спасемо Аду ...

— Ако је само још жива?

— Да, још је жива, — одговори Краг.

— Још? ...

Крупне грашке зноја избише на Фалкенберговом челу.

— Причекајте ме овде, — рече детектив, — ја хоћу само да се преобучем. Кад се вратим, казаћу вам шта имате да радите.

Фалкенберг је остао у Краговом стану и прелиставао нервозно неке часописе. Били су то већином стручни, полициски листови. Минути су му се чинили читави часови, тако су полако пролазили.

Најзад, после пола часа, врата се отворе.

Место Азбјерна Крага кога је очекивао, уђе рударски инжињер Квам, у фраку, са розетом у рупици.

— Пазите добро, шта ћу вам казати, — поче Краг. — Ова вечера свакојако неће трајати после једанаест, ја ћу се већ побринути да не потраје дуже. Један ми је сат довољан за моје припреме. Дакле у дванаест часова морате бити спремни.

— Само ми реците шта треба да урадим?

— Најбоље ће бити да се нађете већ у четврт до дванаест са једним затвореним колима пред полицијом. Запамтите добро: са једним **затвореним** колима. Оставите кола да напољу чекају, а ви се у међувремену нађите у канцеларији шефа тајне полиције, где ћу вам понова послати неку вест. Ја мислим да можете већ у дванаест и четврт да очекујете неки знак од мене, можда и раније. Али немојте се узнемиривати, ако до једног часа не добијете од мене никакву вест.

— Да се узнемирујем? ... — промрмља Фалкенберг горко.

Краг одмахну руком.

— Ви морате у сваком случају да будете што мирнији, — рече он. — Учествујете у једном тешком и смелом предузећу. Али, ако до два часа не чујете ништа о мени, — продужи Азбјерн Краг, ... онда, ... онда не знам збиља да ли ћете икад видети своју вереницу.

— Шта би се онда десило? ... — упита конзул дршћући.

Детектив му на то не одговори. Он само одмахну главом и мирно и равнодушно навуче своје рукавице. Затим приђе своме писаћем столу, узе једну малу, сребром оковану кутију, извади из ње револвер; пошто је прегледао механизам задовољно климну главом и метну га у џеп.

Одједном стаде и ослушну.

Чуо је лупу кола која су стала пред његовом кућом.

Детектив погледа у своје огледало, које је било намештено тако да показује све што се на улици догађа, и израз чуђења му пређе преко лица.

— Ово је саветник Тотен! ... — рече он. — Шта тај хоће од мене? ...

Конзул скочи.

— Саветник Тотен! — узвикну он. — Значи да се већ нешто догодило!

— Можда ... — промрмља детектив и изведе Фалкенберга пажљиво до другога излаза из његовог стана.

— Непотребно је да вас овде виде. Идите зато и немојте да заборавите шта сам вам казао.

Тек што је затворио врата за Фалкенбергом, кад зазвони звонце на улазу.

Детектив изађе сам да отвори.

— Уђите само, господине саветниче! ... — рече он.

Саветник му захвали и уђе у салон.

— Као што чујем ви ме познајете, — отпоче Тотен.

— Али драги мој, — одговори Краг — јутрос смо се преставили један другом.

Тотен га забезекнуто погледа и онда збуњено промуца:

— Ја бих хтео да говорим са детективом Азбјерн Крагом ...

— Тај сам ја ...

— Ви? ...

— Да, само сам мало променио свој спољни изглед. Чиме могу да вам помогнем?

Саветник се насмеје:

— Смем ли вас прво упитати, кога престављате? ...

— Ја сам Квам, рударски инжењер Квам! ... — одговори Краг са једним љубазним поклоном.

Тотен пукну прстима.

— До врага, — рече он — то сте ви, дакле? ... Сад већ разумем целу ствар! Ви сте баш тај човек који ми је потребан.

— Ви нисте спавали? ... — упита Краг облачећи свој капут.

— Не. Дакле, да вам испричам ... Кад сам стигао срећно кући, десило се нешто тако чудно, нешто што не могу себи да објасним.

— И због тога сте ме потражили? ...

— Да. Стојите ли ми на расположењу? ...

— Разуме се ... — одврати Краг.

Он погледа мало тачније саветника. Његовог је блазираног изгледа сада нестало и наместо њега на лицу му се оцртавала несигурност и збуњеност.

„Фалкенберг има право" — помисли Краг — „мора да се нешто десило ..."

И затим рече гласно:

— Морам да вам кажем, господине саветниче, да сам баш мислио да одем на једну пријатну вечеру, коју не смем ни због чега да пропустим. Пошто ви имате кола, не морам да губим време да једна поручим сам и ви ми можете успут да испричате шта вам је на срцу.

Он узе саветника под руку и сиђе с њим мирно низ степенице.

Краг је, изгледа, био у одличном расположењу.

Реченица коју је малопре казао конзулу Фалкенбергу паде му понова на памет. И несвесно понови тихо у себи:

— ... Овде лебде злочини по ваздуху! ...

XV. глава.

— Дакле, какви су то чудни догађаји, који су вас тако узнемирили?... — упита Азбјерн Краг пошто су се обојица посадили у колима.

— Можда све то ништа не значи, — отпоче саветник, — али ја ипак нисам хтео да пропустим да вас потражим због тога. Ја сам већ једанпут у своме животу доживео једну ноћну провалу у свој стан и само сам неким чудом изнео живу главу. Не бих то хтео понова да доживим...

— Дакле, ради се о некој провали?... — упита Краг мало нестрпљиво.

— То је оно што ја и сам не знам. Слушајте шта ми се десило, па онда изведите ви закључак из тога. Прексиноћ ме је пробудио неки чудноват шум. Испочетка сам помислио да је то неки пацов који буши зид, али кад се шум поновио, постаде ми цела ствар сумњива. Седео сам неко време усправно у свом кревету и слушао тај шум, и било ми је јасно, да он долази из побочне собе. По многим знацима сам закључио да долази од прозора. Ја брзо зазвоним по слугу. Један слуга дотрча и нато онај шум одмах престаде. Ми одосмо у ту собу одакле је долазио тај шум, али је све било у реду. Упалисмо светлост и прегледасмо прозоре. Два су прозора била прислоњена и закачена кукама. Мој ми слуга рече да је то он синоћ још урадио да би улазио свеж ваздух у собу.

— На коме спрату станујете? — упита Краг.

— На трећем... — одговори Тотен. — Моја је спаваћа соба на трећем спрату.

— Онда значи да је то ипак био пацов, — примети Краг и погледа на часовник.

— Не, ипак није, јер кад смо понова прегледали прозоре, видели смо, да је неко дирао шарке.

— А тако...

— Једна је шарка била откинута са прозора, а на другој су скинули завртње, па је онда новим причврстили...

— Новим завртњима?...

— Да. Морате да признате да је то врло мистериозно. Ако је то био лопов, лакше би могао да уђе кроз отворени прозор, него да отвара затворени.

— Дабоме. Али како се он успењао до трећег спрата.

— Један олук пролази поред самог прозора. Нашли смо касније јасне отиске од мушких ногу у врту.

— Надам се, — рече брзо Краг, — да ови отисци нису још избрисани.

— Не, — одговори саветник, — издао сам строгу заповед да нико не дира онај траг.

— Врло добро. То се дакле десило синоћ? Али оно што се десило данас поподне, мора да је још много мистериозније.

— Данас поподне!... Ви дакле знате?...

— Могу да помислим да вам се то десило, пошто смо вас оставили у аутомобилу — одговори Краг — иначе бисте ми то испричали одмах кад смо се нашли на вашем добру.

— Дакако, имате право. Да, данас после подне ми се тако нешто десило, да ми је било врло непријатно. Као што сам вам већ јутрос причао, нисам прошле ноћи ништа спавао, пошто сам играо карата у „Регата"-клубу. Пре но што сам легао метнуо сам свој свежањ кључева, као обично, у једну фијоку мога приватног ормара.

— Закључали сте га?

— Не, отворен је био.

— Спавао сам два часа; кад сам устао и хтео понова да узмем своје кључеве, били су нестали. Одмах сам узбунио сву послугу и свуда су тражили кључеве, али без успеха.

— Али најзад сте их ипак нашли?... — упита Краг.

— Да, после отприлике једног часа пронађени су на моме ноћноме ормарићу.

— И потпуно је искључено да сте их ви тамо метнули?...

— Потпуно искључено!

— Али ви сте били уморни и онда човек лако заборави...

— Али кажем вам, — рече љутито саветник, — да сам метнуо кључеве у фијоку.

— Добро... добро! А јесу ли вам покрадене какве ствари од вредности?

— Не. И то је најчудније у целој ствари. Ја сам сместа све претражио, јер сам одмах помислио на крађу, али ништа није нестало.

— Ни хартије од важности?... Писма на-пример?...

— Не! Све је било на своме месту. Зар не налазите, да је то загонетно?

Азбјерн Краг му не одговори на ово питање, него само упита:

— Имате ли много новаца или уопште ствари од вредности у својој кући?

— Не. Сад више немам.

— Сада?...

— Ви можда знате, — објасни му саветник, — да се моја млада супруга сада налази на лечењу у Емсу.

— Не, то нисам знао!

— Добро. Дакле она је тамо. За неколико ће се дана вратити и онда хоћу да приредим једну малу свечаност, на којој сам хтео да јој предам један скупоцен накит, једну диадему која стаје двадесет хиљада фунти.

— Мислите да се неко баш окомио на тај накит?

— Ја сам не знам шта да мислим! — одговори саветник смушено. — Ја сам у једном очајном положају и зато сам се обратио на вас...

(Наставак у идућем броју.)

Да ли се може предсказати будућност.

О видовитости.

Овим питањем бави се француски часопис „Штиво за све", налазећи да је потребно, по могућству, расветлити извесне ствари, које засада још спадају у тајне природе. Исти часопис отворио је анкету и сада објављује одговоре читавог низа знаменитих људи у Француској. Засада читамо изјаве писца чувеног дела: „ Ајнштајн и Васељена", г. Шарла Нордмана, па др. Пјера Жанела, па математичара Фламбора и т. д., а ускоро ћемо објавити и одговоре гг. Шарла Ришеа, члана Института, Борела, из Академије Наука, Метерлинка и т. д., и т. д.

Проблем је увек актуелан и од великог је интереса чути суд људи чија се озбиљност ни у ком случају не може подвргнути сумњи.

Да ли се може предсказати будућност?... „Човек се шета у времену као у неком врту... Неко иде за њим, носећи један застор, и он не може да види цветове прошлости. Неко ходи испред њега, носећи други застор, и он не може да види цветове будућности. Али сви ти цветови постоје иза оних застора и очи посвећенога непрестано их посматрају."

Тако се изражава главна личност једног комада Х. Ленормана, који је приказиван у Позоришту Уметности: „Време је сан". Комад је изазвао живо интересовање и успео је само због предмета који обрађује. Ево у чему је ствар (у кратко речено):

Ромеа, заручница Никоа, имала је једно привиђење. Пролазећи поред рибњака на имању вереникову, она смотри на површини мутне воде главу човека, који се дави. Тај човек је Нико. Око рибњака је читава шума трске, али Ромеа не види трску. На рибњаку у ствари није било чамаца, али девојка види један зелени чун...

Привиђење се остварило. Никаква сила не може, вели писац, спречити да се збуде, оно што мора бити! Нико искрчи трску. Нико купи чамац, зелен; Нико се удави... Јуче, данас, то су речи. Речи које имају стварност само за наш бедни мозак. Изван нашег мозга нема ни прошлости, ни будућности... Ништа до ли садашњица... Видети будућност, то је видети једну присутну стварност... — Шта мислите, да ли би пре једно двадесетак година ико слушао комад „Време је сан"? у 1920. саслушали су га и нису га одбацили.

Па ко је то поколебао наш скептицизам? Нису то били шарлатани, већ људи као филозоф Анри Бергзон, научник Поенкаре, а недавно Ајнштајн. Између њихових научних теорија, које не разуме многи од нас, ипак смо разабрали да је појам о времену само творевина човечјег мозга; да вечност није раздељена тананом браздом садашњице на два дела: прошлост и будућност. Она постоји сва, целокупна, у своме бескрају, као што постоји и бескрајни простор. Низ необичних, изнимних појава не развија се пред човеком, већ се човек помера такорећи дуж тих појава.

Анри Поенкаре, чувени математичар, овако је изрекао своју мисао: „Закони који воде свет свакако се могу превести у једну интегралну једначину. Кад бисмо ми познавали стање света у једном даном тренутку, и ту једначину, ми бисмо знали шта је то свет у ком било тренутку; будућност, садашњост, прошлост дали би се лако познати".

Дакле, ако је то могуће теориски, зашто не би било могуће извести га у пракси? Стара астрологија* калдејских мага била је мртва. Али се сада рађа једна научна астрологија и њени апостоли су математичари као Пол Фламбар, Анри Селва и пуковник Каслан. Ни читање из руке (киромантика) није напуштено. Метапсихички Завод у Паризу, па енглеско Друштво за психичка истраживања бележе случајеве видовитости, баве се сновиђењима, предосећањима, тајанственим предсказивањима. На овом месту се нећемо упуштати у непроверена приповедања која у већини случајева немају ослонца, већ ћемо се потрудити да говоримо на основу експериментисања и научних претпоставки. (Све ово је превод из поменутог француског часописа. Ур.) Почињемо изјавом г-ђе Фраја, која није једна између 15.000 „видовитих" обитавалоца Француске, људи и жена који су у великој већини обичне варалице. Ево како француски новинар описује своју посету:

Код госпође Фраја.

Ова жена не изгледа као вештица из „Магбета". То је лепо створење, млада жена са дивним црним очима и чаробним осмехом. У њеној соби за примање нема ни совуљаге ни човечје лобање; само лепа бела мачка понеки пут скочи нечујно на крило посетиоцу и почне умиљато прести. Уопште код ове модерне „гатаре" нема ничега што би вам уливало осећај страховања и тајне.

„Да ли је могуће предсказати будућност?... Разуме се да је могуће. Иако прилично ретко на начин потпуно тачан. Али, кад ми дође нека личност и кад неко време поседи уз мене и ја јој се коснем руке, осетићу, иако не увек, извесан утисак нелагодности или лагодности, стрепње или радости... Ја то схватам као да је она личност која се налази у мени већ примила све елементе битности мога посетиоца...

„Како је мучно све то рашчлањавати!" — продужила је чувена предсказивачица. —

* Прорицање будућности посматрањем звезда.

„Ја верујем да човекова воља може изменити његову будућност; али та воља има да издржи борбу са оним тајанственим силама које су у нама, а чији правац ја осетим чим ми се приђе... Хоћете ли пример?

„Пре неколико дана посетила ме нека госпођа. „Моја кћи је испрошена и скоро ће се венчати. Ја њу вам је довести, али немојте јој ништа рећи што би је престравило.“ Други пут дошла је са својом ћерком. Кад сам видела девојку, ја сам осетила прави ужас. Да ли сам ја доиста в и д е л а да ће ова девојка умрети? Не. Али сам одједном стекла уверење, да до свадбе неће доћи и да девојци, која је иначе изгледала чила и здрава, предстоји страховита несрећа. Кад сам остала на само са мајком, рекла сам јој: „Не мислите на ту везу. Ја не знам шта ће бити, али вас жалим“.

„Кроз три дана, млада заручница била је мртва“.

— Имате ли ви каштo о прошлости и будућности оних који вас питају неку јаснију слику? — питао је новинар. — Ви, видовита жена, кад „видите“ нечији живот, шта у ствари тада видите?

„Пут. Обично, најчешће, ја видим пут и неколико тачака на томе путу чији се изглед непрекидно мења. Кад ми неко дође да ме пита, ја га видим као дете или као младића. Ја видим шта он чини, да ли је здрав или болешљив. Видим га како стари. Видим ако му прети каква кронична болест, видим га често и на самом самртничком одру... Али, да бих се надахнула, ја морам гледати у његову руку...“

— Ви верујете у киромантику?

„Ја не верујем, да има неке одређене везе између црта на руци и човекових доживљаја. Али испитивање тих црта наводи ме да говорим. Ја на тај начин изазивам надахнуће и верујем да је боље од карата и знакова у кафеној шољици... Али ја се не ругам ни овим начинима (картама, кафи и т. д.), јер они подстичу у видовитих особа способност да в и д е будућност, буде њихове успаване силе и упућују их...

„На пр. године 1914. једна од мојих мушторија, једна енглеска племићка, доведе ми своју пријатељицу (чије ми име не хте рећи). „Ево, рече ми она, ова госпођа се спрема да проведе лето у крстарењу на једној јахти, по мору. Можете ли јој рећи да ли ће јој се што догодити, можда бродолом?“ — „Ништа“, одговорим ја. „И то зато што госпођа неће летос ићи на тај излет“. — „Којешта, Фраја, све је већ спремно. Један госпођин рођак, врло висока личност, водиће јахту...“ — „Али та висока личност“, упадох ја у реч, „неће водити јахту. Станите... Госпођина судбина зависи баш од тога господина, а он ће у једној катастрофи изгубити свој положај...“ — „Он? Ви данас нисте расположени, Фраја! Он н е м о ж е изгубити свој положај, јер он је Њ. В. Цар Немачке, брат ове даме, кнегиње од Саксен-Мајнингена. Штета што данас не погађате, јер ја сам вас тако хвалила...“ На то су се даме опростиле и отишле разочаране.

— А рат, јесте ли рат предсказали?

„То је један општи феномен, који ја не могу предвидети. Али сам видела смрт много, врло много младих људи, одакле се могло закључити да ће бити рата...“

У идућем броју објавићемо даље интервјуе француског новинара и упознати читаоце са мишљењем неколицине научника светскога гласа.

В. Р.

Под водом.

Написао Dr. V.

Подморница је опрезно и без шума настављала свој пут испод воде. Пролазила је кроз најопасније места, хитала је своме родноме пристаништу. У свакоме тренутку могла се појавити непријатељска лађа, а на овоме месту примити борбу, било је толико опасно, да, или победити или пропасти.

У заповедниковој кули седели су крманош и први часник брода Фриц Хенер. Крманош је био скроз морепловац, рука му је поуздано лежала на крми а очи су му пратиле брзину лађе и дубину воде. И он је сам изгледао као саставни део оних справа које су га окружавале. Али Хенер је био јако узбуђен, он је пратио кроз перископ водену површину и нервозно је вадио часовник, као да су сказаљке биле криве, што је пристаниште још тако далеко. Хладнокрвност његова друга још више узруја Хенера. Знао је, да је са њиме сада узалуд започињати разговор. Колико је сада жудео, да се разговара о кући, о својима, о онима који их тамо чекају. Али ко њега чека? И чека ли га ко? Она којој иду његове мисли не чека њега, или бар не сме њега да чека, она је жена и она чека свога мужа.

Хенер се сав стресао. Пала му је на памет сва несрећа његове љубави. Она га воли — али она не може бити његова. Њиховој срећи стоји на путу — поштење. Оно поштење, које забрањује жени да тражи љубави изван куће и поштење добро васпитана младића, које забрањује да тражи љубав у туђој кући. О, зашто је морао дознати да га она воли? Колико је био спокојнији, док је био у недоумици да ли му се љубав враћа? Како је био сретан у својој несретној љубави. Како му је било мило, када је морао да са својом мушком снагом сатре све отровне убоде неузвраћене љубави! Како је хладно гледао на оне судбоносне тренутке, када им је подморница била у опасности. Његовој се снази дивили, а он је црпео из своје жалосне љубави.

Али како се то и збило? После потопљења једне непријатељске лађе, држали су велико весеље. Славили су њега, који је у најкритичнијем тренутку испалио зрно и потопио непријатељску грдосију. И тамо, на томе весељу, први пут се руковао са женом свога капетана, први пут откако је она жена овога. Његово је руковање било дрхтаво, недостојно једнога мушкарца, а женино — уз лак осмејак на лицу и са варницама у очима. Овај састанак позледио је старе ране, ни после их није могла залечити, женина прекасна љубав.

Млади морнар није могао заборавити несташно девојче са распуштеном косом, како га је мазила, кињила и умиљавала му се. Колико су се пута препирали о својим начелима, али ипак колико је он њу волео! И онда, онај призор кад је молио да се већ једном узбиљи и да му буде женом, њено цинично смејање које је прелазило границе његове уздржљивости, његов гњев, раскид и растанак.

Хенер се дубоко замислио. Несвесним покретом извади из капута једну фотографију, и дуго је гледао. На слици је било једно љупко, смерно лице. Хенеру се учинило, да то лице моли за опроштај, за учињене неправде и за удају из пркоса. И као да су лепе очи плакале, али сад је све касно.

Али — да ли је заиста касно? Да ли треба бити милостив према другоме, кад је у питању сопствена срећа? Можда је могуће да се они разиђу на миран начин? Само треба чврста воља и онда...

Зачу се неколико јаких пуцњева и потмула грмљавина.

Грохот је био далеко, али је Хенерово опрезно уво разабрало топовску паљбу. Један поглед у перископ и Хенер виде сву опасност у коју је подморница запала. Више непријатељских ратних лађа било је у околини и већ су опазиле перископ сумарена. Ето награда његовоме размишљању; није опазио опасност на време.

Али пуцњаву су чули и други на броду; капетан и остали часници потрчаше у кулу и њихов улазак био је тако нагао, да Хенер није имао времена да сакрије слику. Капетан је видео све — један поглед у бледо лице Хенерово, други у перископ, и заповести полетеше: „Зауставити динамо.“ „У дубину на 30 метара.“ У следећем тренутку зачу се страховити тресак, лађа се заљуљала, наново се поврати у равнотежу и стаде тонути све дубље и дубље. Али перископ није више показивао ништа: једно топовско зрно избило је око подморници.

*

Подморница је додирнула морско дно. У њој је владала гробна тишина, није се чуло ни мицање људи, ни звука машина. Људи су лежали на леђима, укочених удова и очију, да што мање употребе од драгоценога ваздуха. Само су светиљке пиштале, као да је у њима био сабијен сав живот.

Хенер и капетан су остали у кули. О пређашњем призору није било ни спомена. Њихова је дужност била трпељиво чекати. Добро су познавали издржљивост непријатељских лађа, које су биле у стању чекати на свој плен и неколико дана. Да се дигну, било је врло опасно, пут кроз воду био је још опаснији, дно је било пуно стена и спрудова, а пловити испод површине није било могуће.

Њих двојица седели су мирно, један крај другога. Заједничка опасност им није допустила да се згледају. Али су им мисли лутале. У Хенеру је био пркос заљубљеног мушкарца, а у капетану је врила одважност човека, који чува своју срећу и који чека смртни ударац. Сати су пролазили у немој борби. У подне су и светиљке погашене, да акумулатори не издаду и само где-где је светлела која уморна сијалица. У помрчини као тесто, нису се више видели, само се чуло њихово пригушено дисање. Ваздух је био јако тежак. Од прошлог после поднева били су под водом, ту су морали провести и ноћ због месечине. Справа за мерење ваздуха, показивала је велику количину угљена-оксида, мада су отваране кутије са оксигеном.

Хенерове се очи полако затвориле. Никада још није био тако слаб као данас. Осећао је да га свест издаје и да спава. Слика његове љубави се све више и више удаљавала. У очајању пошао је за њом, и док су му усне мрмљале њено име, прсти су му грчевито дохватили хладне прсте капетанове, осећао је како се на њега навалује капетаново тешко тело и како ватрене усне шапућу: „Да ли је чиста моја жена?“ Хенер је хтео устати, викати, али снага га је издала, само је могао капетанове хладне прсте у знак потврде грчевито стиснути, а у другом тренутку са великом лупом сруши се на под.

*

Хенер се пробудио у својој кабини на јако звоњење звонцета, које је звало хитно капетану. Хенер је био јако слаб, али је ипак пошао да чује наређења. Пред заповедниковим местом била је постројена већ сва посада брода, само су још њега чекали. Сат је показивао шест сати увече. Капетаново лице је било мирно, на њему се није познавала борба са гасовима и он рече: — Официри и војници! Већ је 30 часова откако смо под водом. Ви знате шта то значи. Још неколико часова, па ће нам организам одређи послушност. — Покушаћемо да се дигнемо. Али пошто нам је перископ поломљен, један од нас мора отићи на површину да види, је ли непријатељ још ту? Ко хоће, нека се јави!“

Људи су се згледали. Онда сви заједно иступише за корак напред. Капетан им рече: „Поступак је врло опасан. Ми смо у дубини од 22 метра, слаба плућа неће издржати притисак ваздуха. Само нека се онај јави, који осећа да ће имати снаге да поверен му задатак и изврши.“

Као да је нека невидљива рука покретала људе, пређашњи призор се поновио. Капетан

погледа у своје људе и на свачијем се лицу огледала смелост и одлучност. Онда се наједанпут трже и оштро погледа у Хенера. Њихови се погледи укрстише и био је довољан само један тренутак да се потпуно разумеју. У следећем тренутку зачу се капетанов глас где Хенеру поверава да изврши тај задатак. Хенер је равнодушно примио ово наређење. И пође да се спреми. Обукао је гњурачко одело. Знао је да је посао опасан и знао је зашто га је капетан изабрао. Презирао га је што је хтео на тако гадан начин да га се отресе. Али Бог га неће оставити. — Ако посао сретно сврши, разрачунаће се са њиме; сад нема више узрока да га штеди.

Хенер пође полагано. Његова незграпна одећа једва се мицала и цртала је по зидовима фантастичне слике. Кад је дошао до колоре, кроз коју ће се загњурити, нашао је врата затворена. Неко га је претекао. Али ко и зашто? Један морнар му пружи парче папира. Било је исписано капетановом руком: „Разрешавам Вас дужности, сам ћу је испунити. Ви сте још врло млади да Вам се догоди несрећа. Ако се мени шта деси, Вас постављам за заповедника подморнице. Одведите је сретно кући... и предајте мојој жени последњи поздрав.“

Хенер је тупо гледао у редове. Више пута их је прочитао. Није разумео свога супарника. Сада када га се могао отрести на поштен начин, он се сам уклонио с пута. Шта га је на то навело? Нема ни пун сат, како су им очи биле гњевне и пуне варница. Шта се од тога доба догодило? Узалуд је чекао одговор, противник му није могао одговорити.

Али ни после му га није могао дати. Уговорени знак, да се конопац три пут задрма ако нема опасности, давно је стигао и подморница се брзо дизала горе. Капетаново тело је пливало по површини али у њему није било више живота. Лекар је установио, да је велика промена у притиску ваздуха укочила крвне судове и убрзала смрт. Капетан је изгубио живот, и нико од његових људи није знао, зашто је баш он ишао да тај задатак изврши? Он је спасао подморницу, која је хитала кући, и сједињо је један сретан пар, који није могао разјаснити његову смрт.

С мађарског превео V. Bikarus.

Моја љубав и мој пријатељ.

Рене Бизе.

Одлучено је: Лисила и ја напустићемо после ручка замак Божандр, ухватићемо воз на постаји Клери и дочепаћемо се Кана и мора. Овај пут изгледа врло прост кад је реч о каквом излету. Али за мене не беше тако прост, јер сам имао намеру да одведем младу кћер своје домаћице г-ђе Ледри, старе пријатељице моје мајке, која ме беше позвала да проведем неколико недеља на њеном имању у Нормандији.

Потребно је одмах додати да ми је било 18 година, а да она коју сам волео није имала више од 16 година. Ми смо били два млада романтична створења. Исувише сентиментална лектира помутила нам је дух. Били смо сложни у једном питању: требало је или проживети свој живот или умрети. Нисмо се много мучили око избора; увек имамо довољно времена да се убијемо, ако нас авантуре не задовоље потпуно.

* * *

Уочи утврђеног дана за наш полазак био сам јако грозничав. Лисила беше мирна, а Жилбер Туран, мој стари пријатељ и гост г-ђе Ледри, шуњаше се око нас као да је сумњао нешто. Не бејах му ни речи рекао о нашем пројекту, али бејах чврсто одлучио да ништа од њега не сакријем. Прво, зато што сам га јако волео; затим, зато што сам био срећан, да му покажем, ма да је био старији од мене, да сам способан за такво храбро дело којим се он не би смео послужити и напослетку, могао нам је бити од користи, одстранити пажњу г-ђе Ледри за време нашег бегства и упутити је на погрешан траг...

— Саветујете ли ме, упитах Лисилу, да известим Жилбера?

Она слеже раменима, хтевши тиме да каже да је несмотрено поверити такву тајну младићу кога није јако симпатисала и одговори:

— Ако мислите да нам може бити од користи? . . .

Добивши дозволу од своје драге отрчах свом пријатељу.

Он саслуша, без икаквог изненађења, моје лудачко причање и кад је све сазнао узе ме пријатељски за руку.

— Мој мали Жаче, рече ми он, знаш да можеш потпуно рачунати на мене, али то што радиш исувише је озбиљно. Јеси ли сигуран у себе? Хоћете ли се увек волети? А шта ће рећи г-ђа Ледри? Шта ће помислити твоја мати? Лисила је јако љупка али размажена. Да ли је она достојна твоје храбрости?

Одговорих да ме сва мудрост света не би могла одвратити од моје одлуке, да рђаво познаје душу Лисилину и завршних свој говор сјајном апологијом јунаштву.

— Уосталом, можда имаш право — промрмља он. Али... јеси ли купио карте?

— Да, собарица их је узела јутрос на станици.

— Врло добро. Али саветујем те да их не носиш са собом. Можеш их изгубити... Дај их мени, ја ћу их оставити у своју фијоку. Вратићу ти их сутра после ручка.

Поверих му две карте, путну мапу, бележник у коме бејах исписао сва места задржавања, кључ од свог куфера и све илузије своје љубави.

Изгледало ми је да више не сносим сам одговорност за наш одлазак и да ће нас овај осетљиви саучесник умети одбранити од рђавог оговарања које ће настати; чинило ми се да ће остати нешто од мене, бојажљивог и наивног, у тој старој узбуњеној кући...

* * *

Следећи дан беше велики дан. Пролетње небо беше врло лепо. Сунцем обасјано поље својим чистим зраком и светлим бојама пружало је мир моме срцу, згрченом од страха. Лисила не беше очарана овом небеском лепотом, а Жилбер изјави да смо заслужили да се природа покаже добра према нама. Цело јутро провео сам шетајући по парку у друштву Жилбера. Распитивао се о свима детаљима мога плана и давао ми одлична упутства о свему, а нарочито дао ми је неколико драгоцених обавештења о хотелима на приморју. Кад седосмо за сто, осетих како ми се грло стеже. Госпођа Ледри опази да сам блед. Напротив никад Лисила не беше веселија. Дивио сам се том љупком лукавству жена и чудима, које страст може да учини, али ипак више сам се дивио оданости свога пријатеља, који показиваше необичну радост и вољу за шалу.

После кафе остависмо трпезарију. Природно је да приступих Лисили. Договорисмо се да се нађемо у 2 сата на малим вратима која из баште, потпуно пусте у том тренутку, воде на друм. Имали смо још 30 минути до нашег бегства... Употребих то време да се прошетам кроз своју собу и у себи умолим за опроштај све оне, којима сам чинио на жао. То ме мало умири.

Кад изађох сретох Жилбера. Стеже ми јако руку.

— Храбро! рече ми. Уосталом наћи ћу Вас на вратима. Доћи ћу да Вас обоје загрлим. Тад ћу ти и карте дати.

Гле, истина! Карте, на које и не мишљах више! Баш је добар младић овај Жилбер, кад мисли на све.

Био сам тачан на састанку, чак исувише тачан, јер узалуд чеках читав сат. Ни Лисила, ни Жилбер не дођоше. Шта је било? Сигурно је све откривено. Нисам смео да се вратим у замак. Дочек госпође Ледри плашио ме унапред. Да моја радозналост не беше већа од страха, верујем да бих побегао. Трчао бих, онако насумце, право напред.

Али ја сам хтео знати шта се десило. Нисам морао много чекати. Пред замком опазих домаћицу, која изгледаше јако љута и чим ме спази, узвикну:

— Ах! ту сте најзад!

Осетих се изгубљен.

— Да, госпођо...

— Ви сте све знали и нисте ми ништа рекли!

— Али... госпођо!

— Узалудно је претварати се... прочитајте ово!

Она ми пружи парче хартије. Узех га дрхтећи и прочитах:

„Драга мамо... Жилбер и ја одлучили смо да сјединимо своје животе. Опростите нам за бол који Вам наносимо. Уосталом Жак је упознат са током ствари и он ће Вам све објаснити.

Ваша Лисила.“

— Дакле... упита ме г-ђа Ледри, воли ли она њега? Одговорите ми! Воли ли она њега?

— Госпођо... ја верујем да она више воли путовања... рекох ја.

То беше последња илузија коју покушах да спасем.

Из добрих књига.

Што си добро учинио — заборави, и учини нешто боље. Лафатер.

*

Ко је у своме животу учинио доста добра, тај је живео за све векове. Шилер.

*

Оно што је најречитије у бури, јесте: гром; у љубави то је: ћутање. Нере.

*

Боље је да ми оставимо свет, него да свет остави нас. Е. Си.

*

Ко воли истину, мора целога дана држати на узди оседланог коња. Мирза.

*

Најлепше уживање састоји се у очекивању уживања. Линзенман.

*

Невоља јаче утиче него највећа мудрост. Волтер.

*

Многи брак је вечна борба за — мир. Каворе.

*

Шта је живот? — Нада. Диоген.

*

Душевни мир стекне онај, који престане да се нада. Џами.

*

Да познаш чисто платно.

Кад човек плати скупе новце за платно (зове се и без) онда хоће да је прави без, т. ј. да је без памучних влакна, чиста кудељна жица. Па шта ради онај који неће да буде преварен? Прво изиште стрижак платна да га опробате. А како се то проба? Замочи се стрижак платна у слану воду, па се онда остави да се осуши. После се замочи у шећерну воду, па кад се још једаред осуши онда се на ватри спали. И онда је лако разазнати која је жица кудељна а која памучна. Што је кестењасте боје, то је кудеља, а што је црно то је памук.

*

Мерење висине дрва.

Забоди штап обичне висине у земљу да усправно стоји. Намакни на њега чак доле канап, који је управо толико дугачак, колика је висина штапа (изнад земље). Тим канапом запарај у земљи около штапа круг, па чекај кад ће сенка штапова толика бити да врхом својим управо на круг падне (а то бива двапут у једном дану, једаред пре подне, а други пут по подне.) Онда је сенка свију ствари на земљи (које усправо стоје) управо толика, колико су високе саме ствари. Па сад ако хоћеш да дознаш висину кога дрвета, куће, куле, или ма чега, — а ти у тај мах измери сенку, па ћеш знати колика је висина саме те ствари.

Кад се шта изумело.

Јод је пронашао Куртоа г. 1812.

Стеаринске свеће први су правили Бракано и Симонин у Паризу г. 1818.

За компас кажу да је био у Кини познат већ г. 121, а у Европи је познат од 1181.

Микроскоп су изумели Ханс и Захарије Јансен у Миделбургу г. 1590.

Шиваће машине удесио је Илија Хове г. 1816.

Гласовир од Бартола Христофали у Фиоренци г. 1711.

Порцелан (мекани) пронашао је Морин у Ст. Клуду г. 1695.; а тврди порцелан изнађен је у Дрездену од Јов. Фридр. Бетгера и В. Чирнхауза г. 1706.

Кисик (oxygen) пронашли су Пристлеј и Шеле г. 1774.

Брзину звука определила је Париска Академија г. 1738.

Барут је јамачно пронађен у Кини или у Индији; а оно што се вели да га је пронашао калуђер Бертолдо Шварц пада у год. 1259.

Гвоздена пера за писање први је почео да прави Визе у Енглеској г. 1803.

Телефон је почео да прави Рајз у Франкфурту г. 1866., а практично га је почео да употребљује Грехем Бел у Салему г. 1871.

Сатове (на точковима) кажу да је изумео Пацифик од Вероне г. 850.; сатове са шеталицом Хигенс г. 1655.; џепне сатове кажу да је почео да прави Пет. Хенлајн у Нирнбергу око 1500.; хронометар је први почео да прави Харисон и добио је за то 200.000 фр. г. 1762.

*

Како Перуанци испирају злато.

Перу је необично богато племенитим металима. Тамошњи становници на особити начин долазе до злата, које се једнако налази изобилно у тамошњим златоносним рекама, а нарочито у речици Хукумби. То су они научили још од старих Перуанаца онако како су они испирали злато још за време њихових Инкаса. Ствар је просто у овоме: узме се овчија кожа, па се на њој остриже вуна до на један палац дужине. Такве коже утврде они после на дно реке а најрадије тамо где су успори те вода брже тече кад се од њих отме. Не прође много времена па је већ све готово и они зађу, те ваде коже напоље. Док вода тече преко њих а она носи собом песак и злато, па песак као лакши однесе даље а злато као теже падне доле и заплете се у вуни, одакле га после испирањем изваде. Макако да је ово прост и првобитан начин, ипак он и дан данас доноси знатне користи.

*

Најстарија породица.

На свету је вероватно најстарија породица Кунг, која води порекло од Конфучија, који је умро 479. године пре Христа. Досада је та породица имала 75 колена.

Занимљиво је да у времену од преко 2000 година никад нису изумрли мушки наследници ове породице.

*

Број тица.

У једном стручном енглеском часопису тврди се да на земљи постоји 6030 различитих врста тица. Од тог великог броја 555 врста живи у Европи, а 471 у Америци (Сједињене Државе).

Чиода.

Како је малена ствар чиода, па ипак силни људи живе само од тога, што раде у творницама за чиоде. Јер сад се у Европи израђује сваки дан по 54 милиона чиода (у самој Француској на 20 милиона). — Европа има својих 340 милиона становника; дакле једно на друго сваком човеку требају на дан 4 чиоде.

*

Најдужи дан у Европи.

Најдужи дан у Европи има Рејкјавик на острву Исланду. Тамо, као скоро и на целом острву, траје дан три и по месеца.

*

Муве зауставиле железнички воз.

„Илиноаске Државне Новине“ пишу: Ово дана искупило се беше на мосту „Кекер“ са илиноаске стране небројено ројева мува тако званих „мормонских“. Искупиле су се на светлост која долазаше са предњег дела локомотиве, и то у толиком броју, да је мост био покривен у висини од две стопе мртвим и умирућим мувама. Локомотива мораде стати, пошто не беше у стању да продре кроз наслагане слојеве инсеката. Тек пошто су муве одгрнули лопатама, прошао је воз.

*

Спавање у риба.

О спавању код риба правио је врло занимљиве опите природњак Картер. По његовим опитима стоји као поуздано, да многе слатководне и морске рибе морају да спавају да би се одмориле; међу такве долази например шаран, гргеч, кесега, линьак и морска јегуља. Друге на против не спавају, али место тога се одмарају, од времена на време, као што например ради штука и златна рибица.

*

Из Јапана.

Врло је интересантан стил, којим имућни Јапанци кога позову на ручак. Код њих се сматра за „високо изображење“, кад се домаћин према госту своме понизи. Ево стила, којим Јапанци кога позову: „Молим те, опрости ми увреду коју ти наносим тиме, што те позивам да ми прексутра будеш гост на ручку. Мој мали и прљави дом није достојан да те прими, осем тога смо ми необразовани људи а и неукусна јела наша неће ти пријати; али ипак надам се да ћеш бити толико снисходљив и доћи... у 6 сати код мене на ручак.“ Странац који први пут добија такав позив, мора се заиста дуго размислити да ли да му следује. Али ако из љубопитства ипак оде, он ће тамо бити лепо дочекан и угошћен разноврсним чистим и укусним јелима.

Досетке старих Грка.

Хвалио се један Јонац да може врло дуго стајати на једној нози. — „Па то може и свака рода па и гуска,“ одговориште му Спартанци.

*

Кад се неки Атињанин подсмевао Спартанцима да немају доста знања, онда му одговори Антаклид: „Бар нисмо ништа рђаво научили од вас.“

*

Хвалио се један грађанин у Аргу, да у његовој домовини има доста спартанских гробова. „То је истина“ одговоре Спартанци, „али у нашој домовини нећете наћи ни један аргивски гроб.“

*

Један песник хтеде да прочита Антаклиду песму коју је написао у хвалу Херакла. — „Песму у хвалу Херакла!“ запита га овај зачуђен, — „а зар га је ко покудио?“

*

Један софиста доказивао је да само филозофи знају предводити војску. — „Види се да никад ниси чуо звук војних труба,“ одврати му Евдамид.

*

Евдамид дође касно на неко предавање, и чуо је тек завршне речи: „да само филозофи врлину траже. — Шта!? прихвати он „зар је још никако нису нашли!?“

*

Кад су неки сватови Гратену понудили вином и рекли јој да том вину има шеснаест година, она га окуси па рече: „У тим годинама могло би мало јаче бити.“

*

Кад су свештеници просећи дошли к Тимону и замолили га да и он приложи какав дар боговима, овај им одговори: „Ја не водим бригу о боговима, који су сиромашнији од мене.“ (Хтео је само да види, хоће ли му свештеници знати доскочити.)

*

Агесилај је говорио: Ја се радујем кад ме хвале; али само кад ме хвале такви људи, који не би зазирали укорити ме, кад би што зло учинио.

Користи од воде.

— Које су све користи од воде? — пита учитељ.

— Ја знам, — вели Перица. — Вода нам служи да се возимо по њој, лети на чамцу, зими на саоницама.

*

Зна граматику.

Један од ученика мењао је именицу „коњ“. Када рече да 4. падеж гласи коњ, учитељ се обрати свима:

— Сто пута сам рекао: кад именица мушкога рода значи живо створење, онда је четврти падеж једнак другом. Ето, он опет греши . . .

— А не, господине, ја сам мислио на коња од дрвета и тако сам мењао.

*

Добар платиша.

Када се завршила партија домина, онај што је изгубио упита:

— Колико имам да вам платим?

— Маленкост: три динара и 70 пара.

— Имате ли ситнине за пет динара?

— Имам.

— А за десет?

— Имам.

— За стотинарку?

— Имам.

— Добро, платићу вам сутра.

*

Нова служавка.

Гост: — Видим да сте променили куварицу.

Газда: — По чему знате?

Гост: — Погодио сам по новим отисцима прстију, који се налазе по ивицама тањира и других судова.

*

Сигурно место.

Х.: — Па зар ти орман за рубље служи као каса?

У.: — Да, јер жена води рачуна о свакој пари коју потрошим.

Х.: — Па ту тек може наћи!

У.: — Никако! Остављам новац у чарапама које треба окрпити и онда сам миран.

*

Савестан лекар.

Лекар: — Извините ме што вам подносим свој рачун.

Болесник: — Има времена, господине докторе . . .

Лекар: — Ви не знате колико компликација настане, када наследници треба што да плате.

*

Паметнији од оца.

— Баш си тата нешто погрешио.

— Шта?

— Што си узео маму за жену.

— Откуда ти то знаш?

— Љути се, виче, свима заповеда у кући, и . . .

— И . . . ?

— И данас ме без разлога избила, па кад сам јој рекао да ћу је тужити код тебе, знаш ли шта ми је рекла?

— Шта? . . .

— Показаћу ја и њему!

*

Још неколико комплета сензационог романа из недавне прошлости, који је изишао у 22 брошуре са 20 слика и био разграбљен

„Злочинци на престолу“

у самој ствари низ истинитих доживљаја чланова дома Хабсбурговаца, чија је публикација изазвала највећу сензацију, може се добити по цени од

Динара 10·— по комплету

по избору ћирилицом или латиницом, ако се новац пошаље унапред на администрацију

„Илустрованог Листа“, Београд.

Još nekoliko kompleta senzacionog romana iz nedavne prošlosti, koji je izišao u 22 brošure sa 20 slika i bio razgrabljen

„Zločinci na prestolu“

u samoj stvari niz istinitih doživljaja članova doma Habsburgovaca, čija je publikacija izazvala najveći senzaciju, može se dobiti po ceni od

Dinara 10·— po kompletu

po izboru ćirilicom ili latinicom, ako se novac pošalje unapred na administraciju

„Ilustrovanog Lista“, Beograd.

Власник и одговорни уредник за штампарију и лист Иван Зрнић, Београд, Краљска улица 12. Телефон број 1751.

Појединн број 1·— динар. Поштарина плаћена. Појединн број 1·— динар.

ЗАБАВНИК

Илустрованог Листа

Независан породично-забавни лист. Уређује одбор. Излази сваке суботе.

Број 13. Београд, 1. IV. 1922. Година I.

Француз крст.

Александар фон Деген.

Јутарњи воз из Берлина за Лајпциг стајао је спреман за одлазак, када се на перону појави млада дама, за којом је ишао носач са пртљагом.

„У Лајпциг, другом класом, за непушаче!“ обрати се она кондуктеру. „Ако је могуће, да будем сама.“

„Све је пуно! Изволите амо, ту су само две особе!“ одврати овај, отвори јој један купе и одмах га за њом затвори. Чу се оштар звиждук возовође и воз се крене кроз огромна предграђа царскога града.

Млада дама села је до самих врата; њој насупрот, један старији господин, судећи по седој коси, која је вирила испод лаког летњег шешира; малени ковчег био је метнуо у мрежу над седиштима, док се други сапутник, једна старија, мршава дама, чије је лице било покривено плавом копреном, забарикадирала иза сијасет кутија, кутијица и покривача, а у мрежи над њом налазила се једна корпа, сандучић и прилично велики ковчег.

Воз је био прошао Лихтерфелде и јурио је оним огромним песковитим пољанама, које су некад Наполеону I. измамиле усклик: „И то ови људи зову својом отаџбином!“ Млада дама посматрала је без интересовања пусту околину. Мора' да је мислила о нечем врло жалосном, јер су њене велике, плаве очи биле пуне суза, како је то опазио господин који је седео спрочу ње.

Са њеном приволом отворио је он прозор, јер је у купе-у било страшно запарно, ветар је бацао кроз прозор фина зрнца песка.

„Смем ли вам понудити мој огртач, госпођице?“ обрати се он уљудно младој девојци, када је ветар опет бацио читав облак прашине унутра и на њену хаљину, „код ове жеге затворити прозор, мислим да не би било добро.“

„Ах, ви сте и одвише љубазни; мени такође прија свеж ваздух, а ово мало прашине неће ништа нашкодити мојој хаљини.“

„Али, молим!“

Он јој је већ положио свој огртач преко крила.

„Молим да затворите прозор, промаја је!“ захтеваше одједном она дама из другог кута, грицкајући један сендвич.

„Али госпођо.“ одговори господин, погледавши је љутито, „та овде је тако загушљиво, да ја не знам, како би уопште могла бити промаја!“

„Ја молим, да се затвори прозор. Ваљда ћете имати обзира према једној старој дами!“

„Свакако, свакако — извините, госпођице!“ И он затвори прозор.

У загушљивом ваздуху, који је сада завладао у купе-у, као да се „стара дама,“ — како се сама назвала — добро осећала. Мљацкајући језиком јела је један сендвич за другим и чешће квасила грло из једне повеће флаше — господин је мислио у себи, да у флаши мора бити коњак. Млада госпођица седела је мирно и замишљено.

„Станица Витенберг! Воз стоји десет минута.“

Брзо стаде „стара дама“ купити свој пртљаг и предаде га — бројећи при том сваки комад — носачу, а онда и сама опрезно сиђе. „Хвала Богу, сада опет можемо отворити прозор!“ рече господин. „Али госпођице, вама као да је позлило,“ настави уплашено, погледавши бледо лице своје сапутнице, „ја ћу вам брзо донети чашу киселе воде.“ И не чекајући одговора, изиђе из вагона и за неколико минута се врати са водом.

Са речима „Хвала вам!“ наградила је његову љубазност, али га је још више развеселило, када је видео, како јој прија хладно пиће.

„И ви путујете у Лајпциг?“ запитао је, када се воз опет кренуо.

„Да, идем код моје старе тетке.“ Више није могла изговорити. Крупне сузе ударише јој на очи и она се наслони у кут, тихо плачући.

„Хвала вам још једном на вашој љубазности!“ С тим речима опростила се она на